

EESTI SPORDILEHT

SPORTTEADUSLIK KUUKIRI

TOIMETUS: TALLINN, MÜÜRIVAHE 16-33.
VASTUTAV JA TEGEV TOIMETAJA
OSKAR LÖVI.

TOIMKOND: MAG. A. GRÜNBERG,
ED. HIOB, L. TÕNISON, DR. MED. J. VILMS
JA H. VISMAN.

TELLIMISHIND: aastaks 3 krooni, 1/2 a. 1 kr. 50 snt., 1/4 a. 75 snt.
Välismaale aastaks 4 krooni, 1/2 a. 2 krooni, 1/4 a. 1 kroon.
Üksiknumber 25 senti.

14. AASTAKÄIK

ILMUB IGA KUU
20. PÄEVAL

TALITUS: TALLINN, MÜÜRIVAHE 16-33.
TALITUS ON AVATUD IGAPÄEV KL. 2-4.
TELEFON 444-28.

KUULUTUSI VÕTAVAD VASTU: talitus,
Müürivahe 16-33, tel. 444-28; A. Hahn, tel. 440-98
ja ajakirjanduse kontorid.

KUULUTUSTE HIND: välimine kaas ja tekstis: 1/1 lhk. Kr. 50.—,
1/2 lhk. Kr. 25.—, 1/4 lhk. Kr. 12.50; sisemised 1/1 lhk. Kr. 40.—,
1/2 lhk. Kr. 20.—, 1/4 lhk. Kr. 10.—

TELLIMISTE VASTUVÕTMINE talituses, kõigis postkontorites ja ajakirjanduse kontorites.

Nr. 2

Veebruar

1933

VÕIMLEMISÕPETAJAD OLÜMPIARINDELE

Keskorganisatsioonide ja võimlemis- õpetajate koostöö tihendamisest

Eeltingimuseks Eesti spordiliikumise senisest suuremale edendamisele ja ühtlasi hoolsale ettevalmistamisele eelolevateks olümpiamängudeks on kõigi jõudude rakendamine ühisele tööle.

Meil, kahjuks, ei ole selle eeltingimuse täitmiseks seni pöördud tarvilikul määral tähelepanu koolidele ja võimlemisõpetajatele. Koolid, see on kogu Eesti noorus, kogu Eesti spordi noorpõlv, kelle kehaline arenemine võrdselt vaimsega on tähtis kogu rahvale. Peale selle on koolinoorus see, kust meie ootame Eestile uute olümpiaatleetide võrsumist. Võimlemisõpetajad on koolinoorsoole, võiks öelda, sedasama, mis sepp on rauale. Eesti võimlemisõpetajate käes on kõige suuremal määral Eesti noorpõlve kehaline kasvatus.

Kahjuks, jällegi kahjuks, ei ole koostöö spordi keskorganisatsioonide ja võimlemisõpetajate vahel seni olnud tarvilikult ladus ja tihe.

Keskorganisatsioonides varemalt ei ole olnud küllaldaselt selge, et noorsoo kehalist kasvatust ei saa tarviliku edukusega juhtida üksnes spordiseltside ja liitude kaudu.

Praksis näitab, kui raske on noorsoo liikumise raamides väljaspool kooli luua alust noorte kujunemisele saavutusvõimsateks inimesteks. Suurejooneliseks noorsoo arendamiseks on ainult üks kõige tagajärjekam tee ja see läheb läbi koolide ja läbi kogu õpetajaskonna. Algkoolidest läbi keskkoolide kuni ülikooli.

Eesti kehakultuuri liikumise edendamisel peab olema sihiks, et võimlemisõpetajatest kujuneksid kõige lähedasemad ja väärtuslikumad kaastöölised ühise eesmärgi saavutamiseks. Sest on ju nii, et üksik liit või üksikud isikud ei suuda tulla toime väga tähtsa keha-

lise kasvatus arendamisega ja olümpiamängudele ettevalmistamisega, vaid ainult suurem kogu võib luua kindla aluse saavutusvõimele.

Et teguvõimas tugi koolidelt ja võimlemisõpetajaskonnalt on väga väärtuslik, selles ei saaks kuidagi kahtlust olla. Spordi peatoetuspunkt peab olema asetatud koolidele. Ameerika, Inglismaa, Itaalia ja Jaapan tõendavad kõigiti, et nad oma spordivõimsusele on parima vundamenti loonud õieti juhitud koolispordi kaudu. Nim. maades tõsised koolimehed seletavad, et nende koolides võistluspõhimõtet edendatakse otsekoheste kasvatus roobastes ja et see võistluspõhimõte on osutunud väga tagajärjekaks.

Miks ei peaks meie asuma teele, mida teised juba edukalt on sooritanud? Meid segab tihti kartus, et noorsugu võistlustega üle pingutatakse. Kuid kas ei märgata, et meie koolisport väga suurel määral selle kartuse tõttu on jäänud liig pehmeks? Ning selle vältimiseks võistlusrõõmsad õpilased otsivadki tüsedamaid võistlusvõimalusi seltsidest.

Koolivalitsustel ja õpetajaskonnal tuleb selgusele jõuda, et nad koolinoorsugu peavad ette valmistama ka võitlejaslikult.

Saksa uue aja võimlemisõpetuses on endastmõistetavaks, et mängu-pärastlõunatel, kuid ka ennelõunatel, millal kaks klassi korraga võimlemissaali või spordiplatsi kasutavad, korraldatakse meeskondade vahelisi võistlusi ja mängu. Samuti on Saksas ka endastmõistetav, et vanemates klassides võimlemisõpetajad korraldavad õpilastele järjekindlalt võistlusi nende võimete tõusu teada-
saamiseks ja peale selle katsevõistlusi kooli parimatele õpilastele enne võistlusesse astumist teiste koolidega.

Georg Vestel

Eesti Olümpia Komitee

Saksas on kehalise kasvatuses huvides kooli võimlemise kavaga ühendatud võistlused, mida võimlemisõpetajate juhatusel peetakse ka koolitöö vaheaegadel.

See, mis näiteks Saksas on üldine, on meil erandlik, ja sellena tarvitusel ainult üksikutes kõrgemal järjel olevates koolides, kus ka võimlemisõpetajad on erilise-malt kvalifitseeritud jõud. Kuid sihiks peab olema, et juba kõige lähemal ajal võimlemisõpetajad meil üldi-selt elustaksid kehalist kasvatust oma koolides.

Kehalise kasvatuses kongressidel on rohke andme-tega põhjendatult mitmel korral ette toodud, ja just võimlemisõpetajate eneste poolt, et võimlemisõpetus meie koolides vajab üldi s t r e f o r m i. Kuid sellest hoolimata ei ole lähemale jõutud reformi teostamisele.

Tundub, et aktsioon selle reformi osaliseltki ellu-viimiseks seni ei ole osutunud küllalt elujõuliseks — selle tõttu, et ta eest ei ole pärast kehalise kasvatuses kong-ressi lõppu enam edasi võideldud ühiselt, spordiliidud ja võimlemisõpetajad koos.

Nüüd, millal meil seistakse riikliku kehakultuuri nõu-kogu asutamisel, peab koostöö spordiorganisatsioonide ja võimlemisõpetajaskonna vahel olema eriti üksmeelne. Kehakultuur, võimlemine, sport, olümpia, need on oma üldmõistes kõik sünonüümid, mis ühendavad kõiki, kel südames Eesti kehakultuuriline areng. Selle arengu taotlemisel tuleb kõigil hoolt kanda, et Eestist kuju-neks tõelise rahvaspordi maa.

Veel mõni aasta tagasi näis nii, et lähedal on aeg, millal kõi k eestlased reeglilikult asuvad tegevusse mingil spordialal. Suurtel seltsidel oli rohke arv noorte meeskondi, iga selts korraldas suveti rohkesti kergejõus-tikuvõistlusi, ehitati uusi staadione ja tennisväljakuid jne. See kiire areng näib nüüd kahjuks olevat natuke tagasi tõmbunud. Suur mass läheb suurtele võistlus-

tele mitte enam niipalju selleks, et ka oma praktika tarvis õppida, vaid ta on arendamas spordi suhtes pea-aegu sama huvi, kui tsirkusekülastajad akrobaatide suhtes. Mõistetavalt on see natuke pessimistlikult vaada-tuna nii, kuid tõtt selles vaates on siiski ka. Ühest kül-jest on see õige, et suured spordiseltsid kogu oma tähele-panu pööravad suursportlasile ja ühes sellega so.ku jätavad töö üldliikumise edendamise alal. Kuid teisest küljest on seltsidele siiski s o t s i a a l s e k s ülesandeks, et nad hoolitseksid ka järeletuleva põlve eest. Sest seltside ülesandeks on mitte üksnes suursportlaste kasvata-mine, vaid ka kogu rahva tervishoidliku taseme tõst-mine.

Sel viimasel alal on aga kõige suuremad võimalu-sed eduka töö tegemiseks siiski võimlemisõpetajatel, nagu see on eelpool juba mainitud lähtekohana käes-olevale kirjutusele.

Spordijuhtide seas on arutatud ja ka võimalikuks leitud võimlemisõpetajatele erilise fondi asutamist kooli-noorsoo kehaliseks kasvatamiseks väljaspool otsekohe-selt õppekavas olevaid võimlemistunde. Kui meil praegu korraldatakse mitmesuguseid spordikursusi, siis oleks ometi mitte vähem, vaid enam rohkem otstarbekohane, et sääraseid kursusi korraldaksid kehalise kasvatuses keskorganisatsioonide ülesandel võimlemisõpetajad oma õpilaskonnas.

Võimlemisõpetajate ja spordi kes.korganisatsioonide üksmeelne koostöö on Eesti spordiliikumise kindlamaid aluseid, mida senisest rohkem tuleb tugevdada.

Toomas Kivi.

Talviseks hooajaks

osiate kõige soodsamalt

S U U S K I

ühes tarvismineva varustusega,

LIURAUDU

mitmesuguseid **hoki saapaid ja pansche, Kanada hoki keppe, ket-taid ja väravahi säärekaitsed, lõuke- ja spordikelke**

j. n. e.

O.ü. «ESTO», Tallinn,

Pikk tän. 47

Tel. 444-22.

Sport ja võimlemine on parimaid vahendeid kõigis seltõskonna kihtides laialt levinud nãrvisuse vastu. Seda ei saa aga õelda rekordspordist. Rekordsport on esijoones võitlus võidu pärast, spordi üldtervishoidlik ja vaimuter- vishoidlik tähendus nihkub siin tagaplaanile. Ma ei võta siin sõna rekordspordi poolt ega vastu, vaid tahaksin ainult tähelepanu juhtida ühele rekordspordiga seotud pähele. Rekord- sport selle asemel, et vähendada nãrvisust, võib selle arenemist isegi soodustada — kui ei olda küllalt informeeritud nãrvisuse ja rekord- spordi omapãrasusist. Rekordspordi juures on erilise tähendusega võit ja kaotus. Nãrvisuse juures mängivad mõõduandvat osa võidu ja kao- tuse elamused. Rekordsport, võimaldades võidu ja kaotuse elamuste tekkimist, võimaldab ka nãrvisuse arenemist inimeste juures, kes võitu ja kaotust elavad üle liig isekeskselt. Isekeskse võidu ja kaotuse üleelamise tunnusmãrgiks on ka nãriline haiguspilt, mida nimetatakse s t a r d i p a l a v i k u k s. Stardipalavik on enne startimist ja startimisel tekkiv üldine ärevus, mis võtab sarnase ulatuse, et tekitab korratusi elundite tegevuses ja halvab saavutusvõimet. Nãrvisuse inimeste isekeskne võiduelamus de- genereerub teistest üleoleku elamuseks, ise- keskne kaotuse elamus degeneereerub alavãär- suse elamuseks. Mõlemad on suureks piduriks harmoonilisele vaimlisele ja hingelisele arene- misele.

Uuemad uurimised on näidanud, et nãrvi- lisus või neurootilisus, nagu seda teaduslikult nimetatakse, pole nãrviskava ja organismi füü- silise nõrkuse või vea avaldus, pole ka vaimsete defektide avaldus, nagu seda on vaimuhaigus. Nãrvisus on m e e l e h a i g u s, selles mõttes, et nãrvisuse haigusavaldused, eluraskused ja kannatused on meeleliigutuste ja elamuste aval-

dused, mis põhjenevad tõsielu seadustega vast- olus oleval meelsusel, ebaõigel elumõistmisel ja ekslikul olukorra hindamisel. Vastavalt oma eluvõõrale meelsusele ta teeb kõike igapäevast, millest õieti elu koosnebki, vastumeelselt, sest oma meelest ta tunneb enesel õiguse olevat pre- tendeerima eriseisukohale, esimesele kohale. Kui tal on veel julgust loota esimesele kohale saa- mist, siis treeningul ta kaotab igasuguse aru- saamise mõistliku treeningu eeskirjadest, ja liialdades pingutustes provotseerib isegi keha- lisi vigastusi. Kui on üle elatud kaotusi ja kao- tanud julguse esimesele kohale pääsemiseks, siis algab „aus“ taganemine selles mõttes, et püütak- se esimest kohta enesele kindlustada fiktiivselt.

Selle mõtte selgituseks olgu säärane näide: kolm poissi otsustavad võistelda jooksus. Üks neist oma üleoleku tarbest saab leppida ainult esimese kohaga. Nad algavad jooksu. „Esi- mene olla tahtja“ veab. Tal on hoogu ja pingu- tusi, kuid see ei anna tulemusi ja ta näeb nüüd ette, et ta ei võida. Ta loobub võistlusest, jääb pealtvaatajaks, kuidas teised kaks võistle- vad. Miks käitub „esimene olla tahtja“ sarna- selt? Selleks, et võimaldada endale oma meelest jääda esimesele kohale. Kuidas nii? Seepärast, et lükates tegeliku jõuproovi edasi ei saaks kee- gi kindlalt õelda missugusele kohale ta oleks tulnud. Kui teda asetatakse viimasele kohale, siis tal oleks võimalus vastu vaielda, et „kui ma poleks loobunud, o l e k s i n võinud tulla ka esi- meseks“. Sellega teeb ta võitja võidu küsita- vaks, enese kasuks, ta võib tunda end „moraal- se“ võitjana. Kui talt aga vastuseks küsitakse, „miks siis loobusid võistlusest“, siis võib ta seda ka põhjendada. Toetudes allajäämise hir- mu avaldustele, ta võib vastata näiteks, et tuli peale südame nõrkus, arst on õelnud, et tal olevat nãriline süda jne. Temale on vajalik säärane

arstlik diagnoos. Oma renomee pärast ta ka ise ei või tunnista, et „südame närvid“ ei ole muud kui hirmuavaldis kaotusevõimaluse ees. Kuidas võib siis kaaluvalt põhjendada võistlustest loobumist hirmuga kaotuse ees? Kaaluva põhjenduse nimel on vaja hirmu kaotuse ees nimetada „südamenärvideks“. Peab silmas pidama, et need ümbertõlgitsemised sünnivad ebatähtlikult. Nendest ülesaamine on võimalik ainult sellega, et õpitakse „närvilisust“ läbi nägema, s. o. ära tundma närvilisuses meelehaigust.

Igat ärevust enne võistlust ei tohi aga pidada stardipalavikuks. See võib olla ka vaeshoitava võistlustahte avaldus. Säärase päritoluga ärevus ei ole norutundeline ja ei tõkesta saavutusvõimet. Kui ärevus muutub aga võistlusel segavaks, siis võime juba rääkida stardi-

palavikust ja oletada vaimutervishoidlikult ebaõiget suhtumist oma ülesandele. Võib arvata, et ta oma meelsuselt on vastolus Casson'i ülesseatud nõudmistega, mis iseloomustavad head sportlast järgmiselt:

- 1) Ta ei renomeeri.
- 2) Ta ei loobu alustatud võistlusest.
- 3) Ta ei otsi vabandusi kaotuse korral.
- 4) Ta on hea kaotaja.
- 5) Ta on rahulik võitja.
- 6) Ta võistleb ausalt.
- 7) Ta võistleb nii hästi kui suudab.
- 8) Ta naudib riisiko lõbu.
- 9) Ta jätab vastasele kahtluse korral eesõiguse.
- 10) Ta hindab võistlust rohkem kui saavutust.

Korvpall on rahvusvaheline spordiala täiel määral

Lätlased korvpallis ja tšehhid võrkpallis parimad Euroopas. R. Mast

Tallinna NMKÜ sooritatud euroopaturnee võimaldas lähemalt tutvuda käsipalli rahvusvahelise ulatusega. Kuuldu-nähtu najal võib kinnitada, et Eestis käsipalli alla arvatud aladest on korvpall juba täiel määral rahvusvaheline spordiala. Võistlusspordina on ta harrastatav peagu kõigis Euroopa riikides. Prantsusel, Itaalia, Šveitsil, Tšehhoslovakkial, Poolal ja Lätil, milliste riikidega eesti käsipallimängijatel olnud kokkupuuteid, on oma korvpalliliidud. Eriliitude olemasolu on kindlasti teada veel Hispaania, Portugalil, Belgial, Greekal, Rumeenial ja Bulgaarial. Viimase korvpalliliidu kaudu oli Tallinna NMKÜ-l koguni kutse külastada Sofiat, millest aga loobuti turnee liigkoormatuse tõttu. Kõik ülalnimetatud riigid ja peale selle Leedu, SSSR ja Türgi on pidanud korvpalli-maavõistlusi. Käsipalli mängitavat veel Inglismaal, Skandinaavias, kuna Saksas, Ungaris ja Soomes olevat see sisseseadmisel. Väljaspool Euroopat harrastavad käsipalli peale selle ala hällimaa Ameerika Ühendriikide veel Argentiina, Uruguai, Kuuba, Austraalia, Kanada, Havai, Filipiinid, India ja Jaapan. On usutav, et peale loeteldud riikide ka mujalgi on käsipall tuntud.

Praegu on Euroopas kaks rahvusvahelist korvpalli-liitu. Rohkem liikmeid on koondunud selle liidu alla, mille asukoht Roomas (liidu esimees Šveitsist). Pariisis asuva liidu moodustab ainult neli riiki: Prantsuse, Belgia, Hispaania ja Portugal. Üksteisega on need kaks liitu sõjajalal ja nii üks kui teine nimetab end ainuõigeks rahvusvaheliseks liiduks. NMKÜ peab tänama õnne, et Eesti pole kumbagi liidu liige, sest vastavalt

valikule oleks pidanud turnee loobuma võistlustest osas riikidest. Prantsuse korvpalliliidu esimees ütles avameelselt, et NMKÜ poleks saanud võistlustuba Prantsusmaal, kui Eesti oleks olnud Rooma asukohaga liidu liige. Kumbki liit kutsus Eestit astuma oma liikmeks. Jutlemisel Šveitsi korvpalliliidu abiesimehe ja sekretäri-ga selgus, et lähemal ajal on oodata lõplikku otsust küsimuses, kumb liitudest jääb püsima. Rahvusvahelise olümpiakomitee juures asuv spordibüroo olevat aga andnud mõista, et valik langeb Rooma rahvusvahelisele liidule.

Ameerika Ühendriigid on väga huvitatud liidust. Juba praegu on nad nõusoleku avaldanud liikmeks astuda, niipea kui aga on lahendatud liitude küsimus. Olevat häid lootusi, et Berliinis 1936. a. on korvpall olümpia-ala. Rooma liidu senipeetud läbirääkimised rahvusvahelise olümpiakomitee juhatusliikmetega on põhjustanudki need lootused. Otsus tehakse rahvusvahelisel olümpiaistungil märtsis. Euroopa käsipallijuhi ise loodavad, et hiljemalt 1940. a. on korvpall ikkagi olümpiamängude kavas.

Milline saatus ootab korvpalli „poolvenda“ võrkpalli, selle lahendamise seisab algel. Võrkpall ei ole veel täiel määral rahvusvaheline spordiala, kuna teda harrastatakse tunduvalt vähem. Ka ei peeta soovita-vaks võrkpalli viimine ühise liidu alla korvpalliga. See takistaks võrkpalli loomulikkude rahvusvahelist arengut. Korvpall oli kaua surutud tahaplaanile üksnes seepärast, et teda juhitati koos handballiga.

Kui võrrelda korvpallitasemeid Euroopa riikides,

MIDA SUUDAB KESKNOUKOGU?

Senise organiseerimise töö tulemustest ja uutest kavadest

JOH. VILLEMSON

ÜHENDUSES on jõud. See on maksev ka spordi ja kehalise kasvatusel. Spordi ja kehalise kasvatusel liikumine, nagu iga teinegi liikumine, olgu organiseeritud. Liikumise edu on suurel määral tingitud organisatsiooni kui terviku konstruktsioonist. Üldine põhimõte liikumise organiseerimisel on, et aparatuur oleks võimalikult lihtis ja vastaks tegeliku elu nõuetele, majanduslikkudele võimalustele ja tegelaste kandejõule. Üksikute organisatsioonide ülesanded olgu kindlad, tööjaotus ratsionaalne ja kooskõlastatud. Organisatsioonid oma ülesannete kohaselt jagunegu juhtivateks ja tegutsevateks organisatsioonideks, kusjuures organisatsioonid olgu teguvõimsad, koondatud ja juhitavad ühest keskkohast. Liikumise juhtimisel valitsegu kindel selgus spordi ja kehalise kasvatusel mõistetes, ning vastavalt ülalnimetatud mõistetele ja ülesannetele rajatagu organisatsioonide tegevus!

VANEMAD kultuurrahvad, hinnates spordi ja kehalise kasvatusel tähtsust ja selle organiseerimise vajadust, on liikumise rajanud kindlale alusele ja on kutsunud ellu vastavad organisatsioonid ja keskkõhused. Veel enam: mitmed riigid on kehalise kasvatusel maksimaalselt seadusandlikul teel, eriliste kehalise kasvatusel määrustega ja eeskirjadega, kusjuures ülesannete teostamiseks ja järelvalveks on moodustatud vastavad ministriumid või osakonnad ministriumide juures.

KUIGI Eestis sport ja kehaline kasvatus on organiseeritud kujul aastatelt noor ja lapsekingades ning pole täieliselt üldist tunnustamist ja poolehoidu lae-

mates ringkondades veel leidnud, oleme siiski liikumisele eduks palju teinud, vähendades tunduvalt seda vahe- maad, mis meid lahutab vanematest spordirahvastest liikumise organiseerimise ja juhtimise alal. Kuid suured ülesanded seisavad meil veel ees, sest koos spordi ja kehalise kasvatusel arenemisega ja edenemisega üldiselt tuleb ka meil oma liikumist ümberkorraldada. Liikumise levinemisega ja uute organisatsioonide loomisega tekib vajadus organisatsioonidevahelist töö- kooskõlastada. Pealegi üldine majanduslik depressioon ei jäta oma mõju avaldamata liikumisele ja meil tuleb selle tõttu liikumist eriti kohandada oma inimestele võimalustele. Ülalnimetatud ülesannete teostamine on võimalik ainult juhtivate organisatsioonide lepikus koostöös ja üksteise ülesannetesse heatahtlikult suhtumises ja neist arusaamises.

OLLES jälginud viimase aja tegevust peab tunnista- tama, et spordi ja kehalise kasvatusel edendamisel ja juhtimisel oleme tegutsenud üheks külgseks. Oleme pannud pearõhu juhtivate organisatsioonide tegevusele ja nende sisemise elu tervendamisele, kuid tegutsevate organisatsioonide — liikumise algrakukeste — tegevus on jäetud tahaplaanile. Nende algrakukeste arendamine ja sportlaste kasvatuslik külg on jäetud sööti. Noorte organiseerimine poiste spordi- liidu, kooli ja ülikooli spordi- ja kehalise kasvatusel ringide näol seisab nõrgal alusel ning noori pole seni üldliikumisele ligi tõmmatud ja koostööd nendega leitud. Ometi näeme välismaal vastupidist olukorda,

siis osutuvad osaliseks takistuseks erinevad mängumää- rused. Kumbalgi rahvusvahelisel liidul on need välja töötatud omaette. Vahe on nii suur, et kui näiteks Eesti peaks Prantsusega maavõistluse, siis meil maks- vate määruste järele mängides oleks paremus Eestil, ja Prantsuse määruste järele Prantsusel. Meie määrused on lähedasemad Rooma liidu määrustele. Täielist korv- palli paremusjärjestust Euroopas on täpsemate andmete puudusel raske teha. Nende riikide järjestamisel, mil- listega Eestil olnud käsipallis kokkupuuteid, peab esi- koha loovutama Lätil. Viimase maavõistluse ka- tusega jääb Eesti teiseks. Kolmandaks tuleb kind- lasti pidada Prantsust. Edasi järgneksid Šveits, Itaalia, Tšehhoslovakkia ja Poola.

Võrkpallis hindavad kolm riiki endid Euroopa pa- rimaks: Eesti, Tšehhoslovakkia ja Greeka. Uudiseks on Greeka. Kuna aga Greeka rahvusvahelistest saavu- tistest on teada vähe, tuleb esialgu esikoht selgitada ainult Eesti ja Tšehhoslovakkia vahel. Ja... pare- mus tuleb anda tšehhidele. See on meie käsipalliringkondadele küll suureks üllatuseks, kuid tö-

si, nagu seda kinnitavad Kalevi „itaaliamehed“. Kalevi võit läinud aastal tšehhide üle koosnes rohkem õnnest. Kahju, et NMKÜ ei saanud Prahast võistelda. Vaevast oleks aga NMKÜ võitnud. Veel suuremaks üllatuseks on väide, et Läti on parem Poolast. NMKÜ turneel nähtud mängude järele näib kindlana, et Riia US—JKS koondis võidaks poolakad.

Eraviisil on Eesti ja Läti liidutegelased vahetanud mõtteid esimese võrkpalli maavõistluse pidamiseks. See võiks veel käesoleval hooajal aset leida Tallinnas. Ku- lude kokkuvõtte mõttes võiks aga esimese maavõistluse au usaldada ka Tartule. On eeldada, et Eesti tänava võidaks. Järgmised aastad nõuavad aga suuremat ette- vaatust. Lätlased on juba praegu kardetavamad kui meil harjutud uskuma. Meie võrkpallitase seisab aga 1926. aastast saadik surnud punktis.

Ameerika ja Euroopa käsipalli tasemete võrdlemi- sel pole kahtlust jänkide paremuses. Parimat mängu Ameerikas näitavad profid, kuid ka amatöör-klass on seal kõrgem kui Euroopas.

ja nimelt, et sport ja kehaline kasvatus keskkoolides ja ülikoolides on hästi organiseeritud. Rootsis, näiteks, on keskkoolide spordiühingud koondatud oma esindajate kaudu üleriiklikusse spordi ja võimlemise keskkoondu-
sesse, kuna Ameerikas, nagu kõigile teada, üliõpilasklu-
bid etendavad domineerivat osa üldliikumises.

IKKA ja alati mainitakse koosolekul ja kehalise kasvatus kongressidel, et enamik meie koole ei suuda spordi ja kehalise kasvatus alal pakkuda vajalikku, puudulikkude ruumide ja võimaluste tõttu. Seepärast peaks leitama võimalused, et õpilas k o n d võiks oma vabal ajal tegutseda seltskondlikkudes spordi ja keha-
lise kasvatus organisatsioonides, täiendades end spordi ja kehalise kasvatus alal selles osas, mida kool puu-
dulikkude võimaluste tõttu ei suuda pakkuda. Seal-
juures peaksid seltskondlikud organisatsioonid oma si-
semist tegevust korraldama sääraselt, et sport-
laste kasvatuslik külg midagi ei jäta-
ks soovida kooli ja laiema seltskonna nõuete rahuldamise alal. Kooli ja seltskondlikkude organisatsioonide koos-
tööd soodustaks ja lähendaks, kui kooli spordi- ja võim-
lemiseõpetajad seltskondlikkude organisatsioonide töösse
ligi tõmmatakse.

SENISE organiseerimise töö tulemusena töötavad
meil alljärgnevad keskorganisatsioonid spordi ja keha-
lise kasvatus alal:

Kehakulturi Sihtkapitali Valitsus — koosneb Eesti
Spordi Keskliidu, Võimlemiseõpetajate Seltsi,
Karskusliidu, Töölisspordiliidu, Tartu Ülikooli,

Täielikum spordiäri Eestis Kaubamaja „Sport“

Tallinn, S. Karja 18,
kõnetr. 446-00

Soovitab spordiabinõusid
kõigil aladel

Hinnad väljaspool võistlust.
Nõudke hinnakirju.

Ülikooli kehalise kasvatus instituudi, Tervis-
hoiuvalitsuse j. t. esindajatest;

Eesti Spordi Keskliit ja erialade spordiliidud — Ekra-
ve-
liit, Jalgpalliliit, Käsipalliliit, Tennisliit ja Talve-
spordiliit — koondades endasse spordiühinguid ja
teiste organisatsioonide ringe.

Kaitseliit — kaitsemalevate spordiklubid;

Politsei kehalise kasvatus organisatsioonide liit —
politsei spordiringid;

Töölisspordiliit — töölisspordiringid ja -klubid;

Ülemaaline Eesti Noorsoo Ühenduse Keskjuhatatus —
ÜENÜ osakonnad;

Eesti Olümpia Komitee — juhatus ja olümpia kolme-
komitee.

TEATAVASTI on kavatsusel moodustada ja osa-
liselt on moodustatudki maakondades — m a a k o n n a
spordiliidud ja kaitseväes iga garnisoni juure —
garnisoni spordiklubi, kusjuures viimased
moodustaks kaitseväe spordiorganisatsioonide kes-
koonduse.

SELGUB, et meil pole põhjust nuriseda juhtivate
organisatsioonide vähesuse üle, pealegi kus veel igal
keskkoonduusel on oma allüksuste võrk. Arvestades
meie riigi suurusega, liikumise üldtasemega, tegelaste
arvuga jne. tundub, et praegune organisatsioonide arv
ei vasta meie kandejõule. Meie kannatame organi-
satsioonide liigrõhkuse all. Liikumine on
killustatud ja sel põhjusel on vähe elu- ja tegu-
võimsaid allrakukesi-organisatioone. Kuna eelmisele
seltsib veel juhtivate organisatsioonide omavaheline
puudulik tööjaotus ja läbikäimine, tegelaste vähesus ja
nende ettevalmistamatus (tegelaste kaadri suurenda-
miseks ja nende ettevalmistamiseks pole nimetamis-
väärsust tehtud, kuigi igal sammul toonitatakse selle
vajadust), siis tundub, et varem või hiljem, kui tegev-
sus ei võeta ette teist suunda, sattume u m m i k u s s e.
Kui spordi ja kehalise kasvatus organiseerimi-
ne säärases suunas ja tempos edasi kestab, siis pole
kaugel aeg, kus juhtivaid organisatioone on rohkem kui
tegutsevaid asutusi. Pole keda juhtida! Liiku-
mist juhtivatel tegelastel on raske orienteeruda selli-
ses labürindis, rääkimata eemalseisjatest.

ERITI viimasel ajal on juhtivate organisatsioonide
vahelise koostöö vajadust rõhutatud. Vastavates ring-
kondades on otsitud abinõusid ja viimane — kolmas
üleriiklik kehalise kasvatus kongress tunnistas, et
kogu rahva kehalise kasvatus edukamaks ja sihi-
kindlamaks korraldamiseks ning arendamiseks tuleks
moodustada vastava riikliku asutuse juure keha-
l i s e k a s v a t u s e n õ u k o g u, milles oleksid esindatud kõik
kehalise kasvatus alad ja koondused. Otsuse täide-
viimine pandi kehakultuuri sihtkapitali valitsusele.

KEHAKULTUURI Sihtkapitali Valitsus, kes oma
viimastel koosolekul käsitas kehalise kasvatus ja
spordiorganisatsioonide keskkoonduise moodustamise küsi-
musest vastavalt kolmanda keh. kasv. kongressi resolut-
sioonile, otsustas kesknõukogu ellu kutsuda Kehakul-

tuuri Sihtk. Valitsuse juure, kusjuures nõukogu koosseis on ette nähtud järgmiste organisats. esindajatest.

Kehakultuuri Sihtk. Valitsuse juhatus	4	esind.
Eesti kerge-, raske- ja veespordiliit	1	"
" jalgpalliliit	1	"
" talvespordiliit	1	"
" käsipalliliit	1	"
" tennisliit	1	"
Kaitseliit	1	"
Kaitsevägi	1	"
Politsei Spordiorg. liit	1	"
Piirivalve Spordiorg. liit	1	"
Ülemaaline Eesti Noorsoo Kesksjuhatuse	1	"
Noorte Meeste Kristl. Ühend.	1	"
Eesti Õpetajate liit	1	"
" Olümpia komitee	1	"
" Üliõpilask. edustus	1	"
Hasomini Tervish. ja Hoolek. Valits.	1	"
Harju maakonna spordiliit	1	"
Lääne " " " " " " " " " " " "	1	"
Pärnu " " " " " " " " " " " "	1	"
Tartu " " " " " " " " " " " "	1	"
Viljandi " " " " " " " " " " " "	1	"
Viru " " " " " " " " " " " "	1	"
Valga " " " " " " " " " " " "	1	"
Võru " " " " " " " " " " " "	1	"
Saare " " " " " " " " " " " "	1	"
Petseri " " " " " " " " " " " "	1	"
Järva " " " " " " " " " " " "	1	"

Kokku . . . . . 30 esind.

MEIL on vajadus keskkoonduuse järgi, kes suudaks laiali paisatud liikumist liita kindlaimeliseks ühte haripunkti kokkujooksvaks, ratsionaalse ühistööga tervikuks. Kas suudab neid ülesandeid teostada Kehak. Sihtk. Val. ellukutsutav asutus ettenähtud koosseisus — on enam kui küsitav. Seepärast enne lõpliku otsuse tegemist tuleks küsimust veel mitmekülgselt kaaluda. Vastasel korral rikastuksime uue asutusega, kes meie nii-kui-nii killustatud tegevust süvendaks.

ISIKLIKULT panem vähe lootusi asutatavale keskkoonduusele. Tuleks revideerimisele võtta kõigepealt tema isiklik koosseis. Välja võiks jääda E. Spordi Keskliidu eriliidud (Jalgpalliliit, Käsipalliliit, Tennisliit, Ekraaveliit ja Talvespordiliit), sest viimased on koondatud E. Spordi Keskliitu, kes eriliitude koostööd ühtlustab ja juhib. Eriliidud olgu keskkoonduuses esindatud E. S. Keskliidu kaudu. Pealegi eriliidud, seistes liikmena vastavates rahvusvahelistes spordiliitudes, on puht-sporttehniliste ja võistlusspordi ülesannetega org., seega nende ülesanded ja tegevus on osaliselt rahvusvaheliselt ette kirjutatud. Edasi tuleks maakonnaliitude asjus seisukoht võtta. Esiteks puuduvad maakonnaliidud suuremas osas maakondades, teiseks on nende tegevus ette nähtud kohapealse iseloomuga, maakonnaühingute tegevuse ühtlustamiseks. Maakonnaliidud on esindatud sportnõukogude kaudu E. Spordi Keskliidu sportnõukogus, kelle kaudu nad olgu esindatud ka keskkoonduuses. Kaitsevägi, kaitseliit, politsei ja piirivalve, kui puht-kutseorganisatsioonid, kelle ülesanne kehalise kasvatusel alal on ette valmistada oma liikmeskonda füüsiliselt sel määral nagu nende teenistushuvid seda neilt nõuavad, kuulugu keskkoonduusesse. Koolinoorsugu esindagu vastava ministeeriumi kooliosakond, võimlemisõpetajate selts või Eesti õpetajate selts, üliõpilaskonda — üliõpilaskonna edustus

Kaupa hinnatakse mitte reklaami,
vaid
kauba headuse
järele.

Tarvitage

Stomatol

hambapastat ja suuvett,
ja Teie veendute isiklikult
nende headuses.

või ülikooli keh. kasv. instituut, arstikonda esindagu E. arstide selts või ministeeriumi tervishoiu valitsus. Pealeselle võiksid koondusesse kuuluda ülemaalse tähtsusega organisatsioonid, nagu ÜENÜ kesksjuhatuse ja Noorte Meeste Kristlikkude ühingute kesksjuhatuse. Mõtteid võiks vahetada samuti keskkoonduuse asukoha asjus. Kas ei sobiks ta enam haridusministeeriumi juure, kuhu on koondatud ka teised kultuurialad?

KUI Kehak. Sihtk. Valitsus kavatses aga ellukutsutava keskkoonduusega asendada üleriiklikke kehalise kasvatusel kongresse kitsamas ulatuses, siis võtab küsimus teise pöörde. Igatahes oleks soovitatav, kui Keh. Sihtk. Valits. ringkonnad ellukutsutava keskkoonduuse asjus E. Spordilehe veergudel oma seisukohtade kaitseks sõna võtaksid.

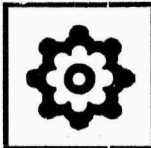
KEHAK. Sihtk. Valitsuse algatusel tuleks siiski enne keskkoonduuse ellukutsutamise teostamist spordi ja kehalise kasvatusel keskorganisatsioonide esindajate nõupidamine kokku kutsuda, kus arutusele tuleks spordi ja kehalise kasv. organiseerimistöö väärtuste vältimine, üksikute juhtivate organisatsioonide tegevuse ulatuse kindlaksmääramine ja keskkoonduuse ellukutsutamise võimaluste leidmine. Loodan, et positiivsed tagajärjed ei jää tulemata.

Ausasti öeldult

Paavo Nurmi on avaldanud oma arvamist Los Angelesi olümpiamängude pikamaajooksude saavutuste kohta. „Ausasti öeldult“, ütles sõnaahter soomlane, „ma ei usu, et ma olümpiamängudel Kalifornias oleksin suutnud lüüa 5000, 10.000 m ja maratonijooksu võitjaid, sest sel ajal ma ei olnud oma parimas vormis.“

Edasi Nurmi ei soovita Soomes praegu hakata ehitama staadioni selleks, et 1940. a. olümpiamängusid pidada Helsingis, kuna olukord on praegu Soomes liig ebasoodus.

See eitav mõtteviis tundub olevat tüübiline suurele sportlasele.

Võimlemisõpetajad, kandke hoolt, et Teie õpilased oma kehalise ja vaimse arenemise huvides loeksid ja telliksid Eesti Spordilehte.

RAHVAPÄRASEST MÄNGUDEST

ERNST IDLA

Et mängu kui inimkonna ühe oma-
päraseima väljendusvormi tekkimis-
ja arenemisloosse süveneda, tuleb
kõigepealt püüda selgitada mängu
mõistet üldiselt.

Mängu, mis tohiks olla niisama vana
kui inimkond, tajuda ilma teda sidu-
mata inimkonna kõige mitmekesise-
mate eluväljendusviisidega osutub
ühekülgseks.

Mängu mõiste on väga ulatuslik ja
tema lätekohaks on kahtlemata laps
ja selle fantaasia. Viimane on üks
mängu olemasolu kandvaimaid tuge-
sid.

Mängu mõiste ulatust haarata ei
ole käesoleva töö ülesanne, kuid ilm-
eksimatult võime aga mängu tema
mõiste kõige laiemas ulatuses lugeda
inimkonna kultuuri vägevaimaks samb-
aks.

Ei tohiks osutada tarbetuks tunda-
ma õppida üksikute rahvaste mängu,
eriti nende kõige puhtamas ja alge-
lisemas vormis.

Mitte üksi rahvamängude vormid,
vaid ka nende kujunemine mitmesu-
gustes ajajärkudes rahva elu- ja vai-
musünnituste reflekteerijatena on
ainestik, millele senisest enam tähele-
panu tuleks pühendada.

Seega tohiks olla eesti rahvapäraste
mängude korjamine, nende läbi-
töötamine ja viljeldamine kohasta-
tuna tänapäeva meetodidele alaks,
kust ka kehakultuuriline liikumine
võib ammutada palju väärtuslikku.

Paljas ja kõhn arvamine, et rahva-
pärased mängud, tantsud ja harjutu-
sed olgu materjaliks ainult ajaloo-
lastele, ei ole millegagi põhjendatud.

Mängude valdkond meie vanavaras
väärib tõsist tähelepanu ka tänapäe-
va kehalise kasvatuse seisukohalt, kui
tahame kehakultuuri näha ühe oma
rahvusliku kultuuri eelpostina.

Võttes vaatlusele minul kasutada
oleva rahvapäraste mängude kogu
selgub kõigepealt, et mängude korja-
mine ja üleskirjutamine ei ole olnud
küllalt õnnelikuks kooskõlas minu töö
eesmärgiga. Üleskirjutused piirduvad
sageli päris kõrvalise tähtsusega pi-
siasjakeste fikseerimisega, kuid ei ole
jäädvustatud olulise tähtsusega fak-
te. Leidub aga ka üleskirjutusi, mis
otse häälestava asjatundlikkuse või
tarvilikult aimatud põhjalikkusega
on jäädvustanud meile palju väga
väärtuslikku.

Et omandada lähem ülevaade kõi-
gest sellest, mis meie rahva eluaval-
dustes kandis kuidagi mängu ise-

loomu, olen kasutanud liigitust, mille
järgi jaguneks materjal kõigepealt
kahte suure gruppi, ja nimelt:

1. Mängud
2. Tantsud.

Vaatamata sellele, et mängudes
esinevad rahvatantsud eriliigina, olen
sidunud neid endale esitatud ülesan-
dega, mille sihiks on läbi töötada
kõiki rahvapäraseid harrastusi, mis
kuidagi aga seoses kehakultuuri
mõistega.

Need mõlemad rühmad, nii mängud
kui ka tantsud, esinevad küll omaette
rühmadena, kuid teatud sõltuvus
omavahel on sageli ette tulev, nagu
seda võime eriti tähele panna rahva-
tantsude võrdlemisel laulumängudega.

Kujukamaks ülevaateks kui ka
aine läbitöötamiseks väga tarvilikuks
osutunud alajaotuse järgi omame
järgmise tänapäeva mõistetele vast-
tava üldpildi mängude rühmast:

1. Seltskondlikud ehk rahvamängud.
2. Lastemängud.
3. Karjuse ehk laagrimängud.
4. Jõu- ehk osavusmängud.
5. Laulumängud.

Mind on huvitanud kõigepealt oma-
da süstematiseeritud ülevaadet rahva-
pärastest mängudest ja nende kohta
olemas olevast materjalist.

Sellest ehk selgub ka tarvidus
mänge liigitada nii, et kasutades kord
n. n. füsioloogilist printsiipi koos
võimalusega grupeerida mängu nende
välisilme järgi, et sellega kergendada
materjalide läbitöötamist just keha-
lise kasvatuse seisukohalt.

Käesoleva kirjutisega ei taha ma
kaugeltki süveneda niisugustesse
peensustesse nagu seda on mängude
oma- või algupärasuse küsimus.

See on suur ja raske ülesanne oma-
ette, millele võib ainult siis läheneda,
kui teame, milliseid materjale ja kui
suurel määral neid omame.

Näiteks esineb laulumängude liik
väga laialdase ja rikkaliku valikuga,
kuid üleskirjutistes on jäädvustatud
kord ainult laulumängu sõnad, teisel
aga jällegi ainult muusika. Puudub
aga see laulu viisi ja sõnu siduv kui
ka põimiv tegevus või mängu sisu kir-
jeldus.

Eriliselt tähtsaks lugesin kirjeldada
erilise liigi mängu lastemängude ni-
metuse all, kuna selle liigi mängude
varal on võimalik uurida vastava aja-
järgu laste eluavaldu, mis kõige pa-
remini kujutatud mängus.

Seltskondlikkude ehk rahvamängude
liik koosneb õieti mängudest, kus te-
gevuses enam kui kaks või kolm osa-
list. See liik on küll väga rikkaliku
ainestikuga, kuid kahjuks on siingi
kasutada ainult üleskirjutusi viimase
sajandi lõpust. Nende mängude ai-
nestik ise on peagu ilma erandita
praegugi üldiselt tuntud ja harrasta-
tav.

Omaette rühmaks olen liigitanud
ka n. n. „karjuse ehk laagri-
mängud“, millel suur sugulus
„lastemängude“ liigiga. Eri-
rühmaks liigitamine osutus tarvilikuks
peamiselt selle tõttu, et püüdsin
töösihina haarata ka kehalise kasva-
tuse piiralasid, nagu skautlus, noor-
kotklus, noorsoo liikumine (ÜENÜ)
jne.

Peale eelpool kirjeldatud liikide on
huvitavamaks liigiks, peamiselt rah-
vapäraste mängude viljelusvõima-
luste kaalutlustel, „jõu- ja osa-
vusmängude“ liik. Selle liigi
juure tuleme hiljem veel tagasi, ku-
na siinkohal olgu rõhutatud ainult
käesoleva kirjutise üks sihtidest, tut-
vustada meil seni söödis olnud ala ja
selle sisu kui ka ulatust. Sellest
peaks aga omakord järgnema tarvi-
dus seda ala võtta laialisema uuri-
mise alla, seda enam, et seda peagu
igal soodsal juhul on rõhutatud nii
kongressil, koosolekul jne. Usun,
et neil „asja“ pooldajatel ikkagi on
tõsi taga olnud ja ei ole tahetud ai-
nult poositada, vaid ka tegelik olla,
milleks kõne all olev ala pakub väga
laialisi võimalusi. Tööd tuleks kõi-
gepealt jätkata rahvapäraste mängu-
de korjamisega, et päästa mulla-
kamara alla pudenenisest meie siiski
uhke ja väga rikkalik vanavara —
rahvapärased mängud.

Tagasi tulles üksikute „mängude
rühma“ alaliigituste juure tõstan
siinkohal esile peamiselt ühe, s. o.
„jõu- ja osavusmängude“
liigi. Sellele juhin kohe alguses tä-
helepanu kui ühele huvitavamale ja
kehalise kasvatuse seisukohalt väärt-
tuslikumale liigile.

Kui võrrelda teisi liike „jõu- ja osa-
vusmängudega“, siis on teisi arvalt
küll palju enam, mis osaliselt tingit-
tud vist ka sellest, et korjajad ei ole
mõistnud hinnata niisuguseid „pisi-
asjakesi“, nagu seda on „hunduratas“,
„jalaga ratas“ jne., et neid üldse kir-
jeldada. Nii nimetatud „jõunumbrid“
ehk harjutused, nagu „kivi tuule
alla tõstmine“, „kivi rinnale tõstmis-

ne“ „toobrist (vaadist) õlle joomine“ ja „kää väänamine“ puuduvad aga täielikult. Need moodustaksid kahtlematult omaette küllalt väärtusliku osa selles liigis, seda enam, et minul olevatel andmetel (Kolga-Jaani) on neid mänge harrastatud vanasti suurte killavooride peatumisel kõrtsides, kuhu selleks puhuks kogunes ka ümbruskonnast noori.

Minu poolt korjatud mängudest (Türi ja Juuru kihelk.) nähtub, et jõu- ja osavusmänge on siiski laialisemalt harrastatud kui seda tõendavad üleskirjutised. Nende harrastusvorm ei ole aga kunagi nii väga ühtlane nagu seda esialgu võis arvata, vaid on sageli seotud kunagi kohapeal elanud „rahva jõumehega“ ja tema poolt eriti harrastatud ja eelistatud „jõunumbritega“.

Erilist tähelepanu väärib see, millise suure leidlikkusega on mängud oma üksikasjalises ülesehituses kohastatud oludele ja ümbrusele. Kui „jõu- ja osavusmängude“ liigist kaugelt suurem osa langeb koordineerimise arendavate mängude rühma, siis peaks sellest järgnema pakitsev vajadus uurida neid peamiselt seisukohalt, kuivõrd on need mängud ja nende tekkimine kooskõlas just meie talupoja koordineerimise vaesusega, resp. kohmakusega. Kas aga siin nende koordineerimismängude rühma tekkimisel ei ole raske põllutöö kui jõufunktsiooni ise sundinud otsima tasakaalu kehalises arenemises, see vajab muidugi põhjalikku uurimist.

Igatahes on oluline siinkohal märkida, et niisuguste lihtsate vahendite, nagu põrand, köied, koorma- või toobripuud, ohjad, loogad, kaikad, „pingid jne., valimine mänguvahenditeks on ikkagi, kas või valiku leidlikkusega, kaasa aidanud mängude tekkimisele, mille osa meie rahva kehalises kasvatuses ei tohiks jääda hinnanguta.

Mängu abinõud valiti sageli ka juhuslikult, nagu seda mängu koht või olukord dikteeris.

Abinõude valik, nagu majapidamise tarbed, isegi toa sein jne., lubavad oletada, et mänge improviseeriti kohe paigapeal, kus juhtus palju noori koos olema (killavoorid, jaanituled, õitsel, pühade puhul jne.).

Juhin siin tähelepanu ühele päris lihtsale, kuid siiski head koordineerimisele ja kiirusele nõudvale mängu vormile, mille olen tarvitusel võtnud oma praktilises töös kui põrandvõimlemise põhilharjutusi. Mõten selle all „kukerpalli“, mis rahvamängudes (jõulumängud) esineb „veerekaku“ nimetuse all (Lelles). Ka olen üle võtnud täitmisviisi, kus noored mehed ja poisid nii kiiresti kui keegi suutis ja üksteise järele „veerekakku veeretasi“ sääraselt, et hiljem ka vanad inimesed kaasakistuna sekka löid. Veeretatud ka koeraga võidu.

Erilist tähelepanu väärib aga mängud põrandvõimlemise seisukohalt. Siin on meil kasutada võrdlemisi rikkalik aineistik. Olen paralleelselt teoreetilisele tööle katsetanud

nende mängude kõlvulisust ka praeguses võimlemises ja võin kinnitada, et väga hea eduga, kuna need mängud on parimateks koordineerimise arendavateks vahenditeks.

Toon siinkohal mõned väljavõtted (kirjaviis muutmata) üleskirjutistest: „..... Nende veikeste mängude kõrval on veel vanemaid nimetada... Kirjutame neist siis üheskoos pisut neist. Need olivad „Kulli mängima“, „Maadlema“, „Vägipulka vidama“, „üle pulga hüppama“, „looga alt läbi tükkima“, „jala kanna peal tiiru käänama“ jne. (Halliste, Kaarli ja Uue Kariste — J. P. Söggel — 1894) Edasi leiame Audrust saadetud kirjeldusest (Audru-Jakob Siimus, 1890) mänge, nagu „kukil sõitmine“, „hobustega (pinkidega) sõitmine“, keksikonksuga kõndimine“, „tükkimine“, „hundiratta viskamine“, „tiritamme istutamine“, „urrami ajamine“, „kallutaja“ (jalaga ratas) jne.

Peale eelpooltoodud tüübiliste mängude või harjutuste, milliseid sooritati nii üksikult, kui ka mängu kaaslasega, leidub veel rida teisi, n. n. „seltskondlikkude või rahvamängude“ grupist. Seal esineb eriti rohkesti päris häid kombinatsioone peamiselt pantide lunastamisel, nagu seinu vastu toetudes küürutamine ja „nelja süllalise palgi“ ülestõstmine ja veel palju teisi.

Füsioloogilistest printsiibidest lähtudes võime tähele panna, et peale koordineerimise ja jõufunktsioonide esinevad veel paindumise ja kiiruse funktsioone, kuigi palju vähemal määral. Kõige enam on aga esitatud, nagu juba eelpool mainisin, koordineerimise funktsioon. Sellest grupist väärib esiletõstmist tasakaalu harjutused, millised selles rühmas üldse raskemaid. Muidugi võib oletada, et vilumuse omandamiseks vastavaid mänge ka kestvamalt harjutati.

Ühe mängu, „taevasse lend“, kohta on minul andmeid (Türi kihelk.), et seda poisid harjutasid kestvalt ja sel alal mõni neist omas ümberkaudse kuulsuse. Sama mäng esineb aga paiguti teise nimetuse all, nagu „uppanimine“ ja „taevasse pildumine“ jne.

Toon siinkohal selle mängu kirjelduse, et selgitada seda, kui üht eriti tüübilist koordineerimise arendavat mängu.

Lauo uppamine.

„Enne oli poistel ja tüdrukutel lauo uppamine moodis. See tehti nenda: Ühe jala kõrguse paku peale panti kolme süllane laud, senna läks teine inimene teise otsa peale ülesse, siis uppas üks oma otsa pealt kõrgesse ülesse, aga kukkus otseti laua peale tagasi, siis käis jälle teine oma otsast ülesse, nenda käisid ikka kordamine mõlemad, teine ikka uppas ülesse, teine jälle käis alla, nenda käisid nad nagu jalad aga plaksusid lauda vastu, aga käed pidid ilusti sirgesti kõrvast rippuma, ja ka jalad hästi ligisti kõrvu olema, siis kukkus üsna kõrgelt ikka otsekohe ilusti laua peale, ega

eksinud viltu.“ (Vastseliina — H. Prants, 1889.)

Jõumängudest väärib erilist tähelepanu: „maadlus“, „vägikaika vedamine“, „kassi luuri vedamine“, „ratta tegemine“ jne. Peatun siinkohal ainult maadluse juures. Minul kasutada olevast mängude kogust selgub, et harrastati ainult vöö-, sülitse ja rinnutse maadlust. Huvitav peamiselt küsimus, kas sülitse ja vöömaadlus on üks ja seesama maadlus. See küsimus osutus mulle aga võimatuks lahendada, kuna puuduvad täpsemad kirjeldused maadlusviisi ja võtete kohta. Mainitakse ainult, et vanasti maadeldi, kuid ei leidu lähemaid kirjeldusi maadlusviisi, -reeglite ja -võtete kohta. Et meil vanasti maadluse juures teatud kindlakskujunenud võtteid tarvitati, osutub päris tõenäoliseks. Enamasti etendas maadluse juures ikkagi kõige tähtsamat osa puhtjõufunktsiooni kõrval leidlikkust (kavalust) ja kiire otsustamisvõime toetatuna kindlakskujunenud võtetest.

Toon siinkohal ühe väljavõtte kirjeldusest:

„..... Võitlemine oli kaht muadi, „sülitil“ ja „rinnusil“. Sülitil võitlejad võttivad üks teise ümber kinni, rinnusil võttivad aga üksteise rinnust kinni. Kes teise maha sai ja ise piale jäi sie õli üle. Võitlemises juures oli aga kavalusest palju lugu.“ (Isaaku, Tudolinna — D. Timotheus, 1889.)

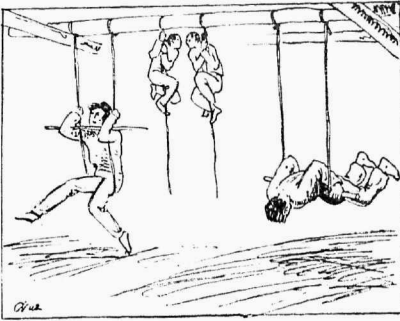
Kahjuks ei ole aga meil eriti jõumänge süstemaatiliselt korjatud, mille tõttu puuduvad ka täpsemad ja isegi vajalikul hulgal üleskirjutused ja andmed. Jutuajamisel E. Rahvaluule Arhiivi juhataja dr. O. Looritsaga selgus, et temal olevat teada vananimene, kes mäletavat 29 maadlusvõtet. Kuivõrd siin aga juba mängus ei ole Lurich'i ja Aberg'i kui rahva seas legendaarseteks kujunenud jõumeeste mõjud, vajab muidugi asjatundlikku selgitust. Igal juhul peaks siin kiiresti talitama, et üleriikliku süstemaatiseeritud korjamisega vanavara päästa kaotsiminekest. Ka dr. O. Looritsa andmetel vajab eriti rahvapäraste mängude korjamine kiiret organiseerimist ja algatamist, seda enam, et just see ala kõige muu kõrval väga nigelalt (eriti jõu- ja osavusmängud) on esindatud.

Et lugejale täpsemat ja lähemat ülevaadet anda mängudest enestest, toon siin valitud mänge kirjeldused.

Mee lakkumine.

Nöör kinnitati rehetoa parte külge. Mängija istus nöörile ja võttis kaika olavartele, ise nöörile kahe käega kinni hoides. Nüüd pidi mängija ennast kaikaga nii kaua ümber keerutama, kuni ta suuga ulatas haarama partele asetatud mett. Nöör mähkis ennast kokku ja sellega viidi mängija ülespoole. Vanasti arvatavasti asetati partele mett ja mängija sai selle enesele. Sellest siis ka arva-

tavasti mängu nimetus. Mag. E. Pässe andmetel („Kaitse Kodu!“ dets. 1932) on Äksi kihelkonnas kutsutud seda mängu lihaliipsu lõikamiseks. Tori kihelkonnas nimetatud seda mängu vorstipüüdmiseks. Rõuge kihelkonnas asetatud leiba meega parrele.

Joonisel nr. 1 on kujutatud selle mängu kolm varianti, millistest kõige enam väärivad tähelepanu vasakult esimene (Karula) ja kolmas (Taruvalu).

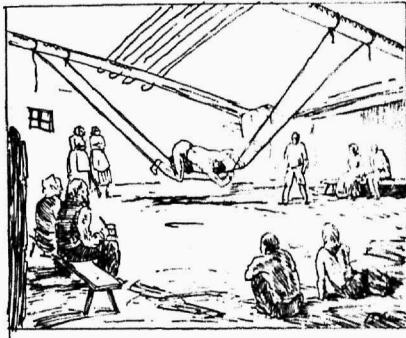
Kolmanda variandi kohta toon iseloomustava märkuse üleskirjutisest, mis aitab selgitada selle mängu funktsiooni mitmekülgset.

„Kui aga ässde's lää, kae tõine kõrrd uuesde, seni ku ilusda lääb. Pää tigu om selle mann, et pää ümmer käimä ja suusd-eide tükib pääle. Mõne sõtab ka poole tii pääl suusd-eidmä.“

(Taruvalu — Feldfebel — 1890.)

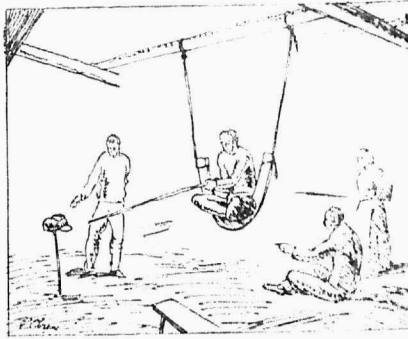
Joonisel märgitud variandi on märgitud Helmes.

Ratta tegemine.

Kaks köit seoti tarest risti üle, nii et otsad mõlemale poole talade külge võidi kinnitada. Köite vahe paar jalga. Siis pidi mängija käpukili enast köie peal neli tiiru ümber pöörama. Kes enne nelja tiiru köite pealt maha kukkus, sel läks vankri-ratas katki ja ta pidi jälle uuesti kordama. (Karula.) Seda mängu mängiti mitmel kujul. Näiteks Tõstamaa kihelkonnas (mag. E. Pässe andmetel) aetses mängija köitel nii, et parem käsi ja parem jalg olid samal köiel. Mängija pidi siis kätt vahetades ümber köite lööma rattaid. Sarnase mängu järele püsinud vankri rattad kaua korras.

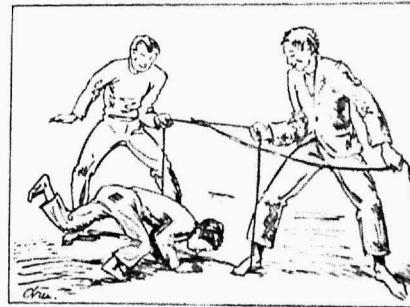
Tedre laskmine.

Rehetoa parre külge seoti kaks köit ja köite külge seoti look. Nüüd istus mängija loogale nii, et jalad olid istmiku all. Mängijast natuke maad eemale asetati püsti kepi otsa müts. Nüüd pidi loogal istuja teise käsohvitava kepi mütsi maha tõukama (Taruvalu).

Mujal mängitud seda köismängude liiki kuuluvat „tedre laskmist“ veel nii, et looga asemel kasutatud latti, reeaisa ja toobripuud, millel mängija püsti seistes püüdis kepiiga õhku visatud mütsi tabada (Kolga-Jaani, H. Kõrgesaar).

Rebase püüdmine.

Köiele või ohjadele tehti nii suur aas sisse, et mängija vabalt mahtus läbi. Kaks teist mängijat aetasid jalad silmusele ja hoidsid köie või ohjad nii, et kolmanda mängija läbipugemisel võidi nөөr kokku tõmmata nii, et läbipugeja näit. jalgupidi kinni jäi.

Mängija-rebane luusis nüüd ümber ohjade üht jalga rebase saba moodi üleval hoides ja kõnetas teisi: „Tere, tere, mehed, mis paelad need on?“

„Rebase paelad.“

„Kas salvata võib?“

„Võib!“

Salvanud siis hammastega ja käinud jälle tiiru ümber. Küsinud jälle uuesti „tere, tere“ jne., kuni küsinud:

„Kas läbi tükikida võib?“

„Võib!“

Saanud jaatava vastuse, karanud „rebane“ aasast läbi. Oli „rebane“ kärmas, pääsis ta aasast läbi (Taruvalu).

Selle mängu juures märgitud kahekõne esineb väga mitmekesisel reaktatsioonil.

Kiisakoti vedamine.

„Mee lakkumise“ järele seoti sama nөөr ümber julge, nii et mängija toetus kätega põrandale ja jalgadega nөөrile. Siis pidi mängija enesest tahapoole asetatud õlesütsi, mis pidi kiisakotti tähendama, püüdma hammastega napsata (Karula).

Kingsepa silmapistmine.

Jõulupühade puhul rehetarre toodud õlgedest valmistati kolme jalaga nukk. Siis võtsid kaks mängijat pika ridva ja aetasid selle nii, et ritv jäi neile jalge vahele ja mängijate seljad vastastikku. Nüüd hargnes järgmine kahekõne:

„Kas kingsepp kodu?“

„Kodu!“

„Kas ta mulle pühadeks saapad teeb?“

„Ei tee!“

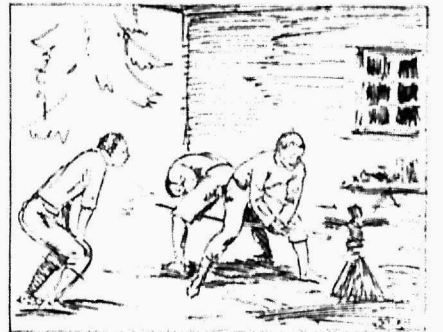
„Miks ta ei tee?“

„Ei ole aega!“

„Ma torkan ta silma peast!“

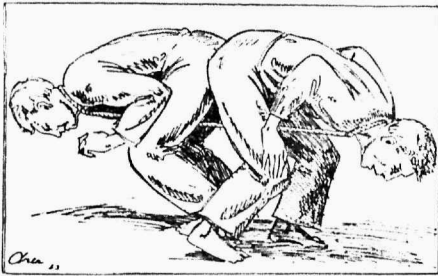
„Torka, kui saad!“

Nüüd katsub üks mängijatest jalge vahel oleva ridvaga õlest nukk üm-

ber lükata, kusjuures teine teda takistab. Sageli on õlenukkudel isegi silmad olnud pähe tehtud söega (lisaku).

See mäng esineb väga laialdaselt ja väga mitmesugusel kujul. Näiteks Tarvastus tuntakse seda mängu „nugise mänguna“, kusjuures õlest tehtud nukk peab kujutama õgist. Selle mängu juures olla varem ka lauldud. Kui laulu kestvus oli suudetud „nugis“ maha lasta, siis oli mäng võidetud ja kord oli järgmise käes. Kahjuks mängu üleskirjutaja ütleb laulusõnad olevat unustanud.

Kassi luuri vedamine.

Kaks mängijat, seljad vastastikku, ettekummardanult kinnitavad kõie jalge vahelt läbi ümber kaela.

Nüüd katsuvad mõlemad ettekumardudes ja kätega maha toetudes vedada üksteist upakile. Kes nõrgem, see langeb üle pea selili.

Toone särgi õmblemine.

See mäng kuulub nõelamängude liiki ja seda mängiti (Jõhvi), kui talus oli surnu. Oli kombeks, et surnu juures öösiti valvati. Siis, kui palved loetud, läinud vanemad inimesed koju, kuna nooremad jäinud valvama kuni hommikuni. Siis ajaviiteks õmmeldud „Toone särki“. Selleks asetatud kaks puuhalgu või ümmargust pakku püsti põrandale ja toobripuu halgude peale. Nüüd istunud üks mängija-

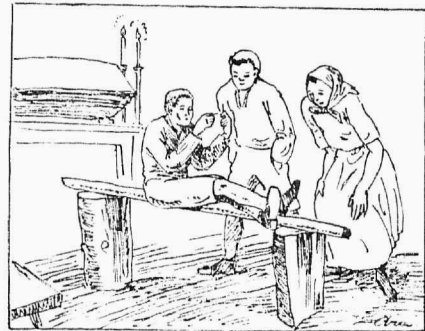
test ümmargusele ja veerevale puule nii, et jalad ettesirutatult üksteise peale asetatuna olid samal puul. Selles asendis pidi mängija niidi nõelasilma ajama, ja sellega valmis saanud, olevat „Toone särk“ ka õmmeldud.

Lõppeks, võttes vaatlusele rahvapäraste mängude läbitöötamise ja ühtlasi ka viljeldamise võimaluse, selgub järgmist:

Rahvapärased mängud jaotatuna vastavatesse gruppidesse tuleb läbi töötada korraga, kuna asjatuks kujuneks üksiku rühma või alaliigi uurimine. Edasi tuleks viivitamata alustada üleriikliku mängude korjamisega, seda enam, et selle küsimusega viivitamine osutub lihtsalt hoolimatuseks ja ei ole kuidagi ka kooskõlas viimasel kehalise kasvatuse kongressil vastuvõetud otsusega.

Peale mängude korjamise ja nende teoreetilise läbitöötamise peab tarvilikuks tunnistama ka praktilised katsed nende mängudega. Katsed aga teostada lahus teoreetiliste uurimustega osutub otstarbetuks.

Muidugi on need tööd seotud kuludega, mistõttu ei ole minagi jõudnud kaugemale, kuna puuduvad selleks vastavad ainelised võimalused. Tõsise huvi juures võiksid asjaoma-

sed organisatsioonid ja asutused eesotsas Kehakultuuri Sihtkapitali Valitsusega nendeks töödeks kaasa aidata vägagi mõjuvalt.

Julgen veel vihjata nendele praktikistele katsetele, milliseid olen juba rida aastaid korraldanud rahvapäraste harjutuste, resp. mängude viljeldamise alal. Püüan edaspidi avaldada mõningaid töötulemusi, ühtlasi avaldan ka lootust, et mõnigi asutus ja organisatsioon asjast ka kinni haarab.

Vähemalt ei tarvitseks siis nõult ja üksildasena seista keset avarat ja laia töövälja, nagu see meil kahjuks on päris tavaliseks kombeks kujunenud.

JALGRATTA AJALOOST

Teadusmaailmal on jalgratta leiutamise kohta ette tuua kolm nime: Carl von Drais, Michaux ja Dunlop.

Neist kolmest on vabahärra von Drais, kes oli metsaülemaks Badenis, see tõeline jalgratta leiutaja. Ja seda ka siis, kui karmilt hinnates tema jooksumasinat nimetada üksnes jalgratta „eeljooksjaks“. Igal juhul oli Carl von Drais see, kes tegi alguse. Teised ainult parandasid ja täiendasid tema tööd.

Kui metsaülem Carl von Drais aastal 1817 asus oma esimese jooksumasina ehitamisele, siis ta loomulikult ei mõelnud sellele, et järeltulev maailm teda nimetab jalgratta leiutajaks. Hubasel metsaülemal hõljus mõttes midagi muud: ta tahtis leiutada vankrile sarnaneva sõiduki, kuid mis liiguks ilma hobusetä, inimese lihasteliigutuse jõul. Seejuures Drais sattus kõrvaltele, teisele ideele, ja ta leiutas jalgratta, mis tema nime — Drais — kohaselt nimetati „draisine'iks“.

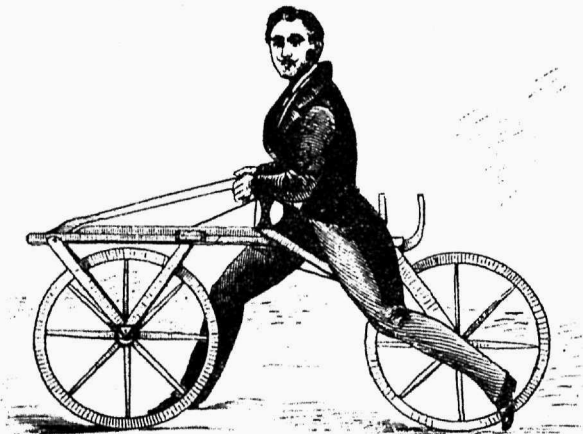
12. jaanuaril aastal 1818, see on 115 aasta eest, sai Drais Badeni patendi oma leiutatud jooksurattale, mis koosnes kahest kitsa lauaga ühendatud puurattast. Sõitja, tol ajal öeldi ratsanik, asus sellele vehiklile ratsuti, võttis „lenkstangi“ pihku ja jooksul, kasutades hoogu ning tee langust, hüppas istuma sadulasse, et seal jookstust mõne viivu puhata.

Carl von Drais jagas paljude leiutajate saatust. Ta suri vaese mehena.

Draisine näis pärast ta leiutaja surma jäävat unustusse, kuid siis sattus prantsuse puusepp Michaux draisine'ile, mis oli toodud ta kätte parandada. Michaux täiendas draisine'i tehniliselt, ja kuna uuele leiutisele kuulub ka uus nimi, siis Michaux nimetas uue masina „velociped'iks“, mis oma algkujus koosnes üksnes puuosadest. Draisine'iga asi ei olnud läinud hästi, kuid velocipedile leidus ostjaid ja seetõttu hakati velociped'isid valmistama müügiks suuremal hulgal. Aastast aastasse velociped'i täiendati. Puukodarad asendati metallkodaratega, siis tulid raudrehvid ja raudrehvidele järgnesid rehvid täiskummist.

Kuid ikkagi ei suudetud velociped'iga saavutada suuremalt rahuldavat kiirust. Alles siis, kui möödunud sajandi kaheksakümnendatel aastatel šoti loomaarst Dunlop leiutas pneumatikrehvid, õhukummid, sai jalgratas moodsaks ja täiesti otstarbekohaseks liikumisabivõuks, mis tänapäeval tarvitusel kogu maailmas.

Jalgrattasport on maailmas praegu väga kõrgel järjel. Euroopas on ta kõige levinumaid ja kõige harastatavamaid spordialasid. Suurtest võistlussõitjatest on maailma kõige raskemaks ja kõige pikemaks „Tour de France“, sõit ümber Prantsusmaa, mida peetakse traditsiooniliselt igal aastal. Võrreldes Lääne-Euroopa riikidega on jalgrattasport Eestis veel vähe arenenud, kuid ei ole kahtlust, et ta meil areneb kiires tempos ja tõmbab võistlustesse suurearvulise sõitjaskonna.

Kaks iseasja — südame suurenemine ja südame laienemine Suusatajad omavad kõige väljakujunenuma „sportlassüdame“

Seoses spordiga pakub süda sageli kõneainet. „Kurjemini“ räägivad südamest spordieitajad. Viimaste armastatud trumbiks on väide, et sport rikkuvat südant. Säärane väide on rajatud juhtudele, mil sportlased asjatundliku järeelvalve puududes või isiklikul hoolimatusel tõesti võisid rikkuda ja rikkusidki oma südant. Uurimused tõendavad, et korralik sportimine üksnes arendab südame tegevust ja tõstab südame niigi suurt tähtsust inimorganismile. Võimalikkude patustuste vältimiseks südame vastu on mõeldud alljärgnevad read.

Peatume eeskätt suusataja südamel.

Suusatajate juures on kõige rohkem juttu südame suurenemisest. Igaüks ei tea sealjuures, mis mõiste on südamesuurenemisel. Tuleb vahe tõmmata ristloodis erinevale kahele nähte: 1) südame suurenemine ja 2) südame laienemine. Esimene neist on normaalne, teine — haiglane nähe.

Kui suureneb südame maht, ilma et vastavalt pakseneksid südame lihaseinad, siis on tegemist südame laienemise sümptomiga. Sel juhul laieneb süda rohkem paremale poole ja ühtlasi tiheneb südamelöök. Südame laienemiste protsent on kõige suurem aerutajate ja suusatajate seas, sest neil spordialadel on tegemist suruvate ülalkeha liigutuste-pingutustega. Suusatajate seas tuleb eriti rohkelt südame laienemisi ette siis, kui suusatajad pärast vähest või puudulikku ettevalmistust on võistelnud suurt pingutust nõudvatel pikkadel distantsidel. Sama järelokaja võib tuua ka üle-treening.

Südamerikete vältimiseks peab suusataja keha „üles töötama“ mõõdukalt tõusvas tempos. Selleks alustab ta treeninguga suvel. Šveitsi päritoluga saksa suusataja Heinrich Gruberi raamatust „Die Zweckgymnastik des Skiläufers“ võib ammutada tulusaid sihtvõimlemise harjutusi südame arendamiseks. Kuid selle kõrval: parimaks südame-treeninguks on jooks, seda kinnitavad üldiselt kõik arstid-„südame-tundjad“. Treeningjooksu tuleb teha ka suvel, et aegsasti ette valmistada südant talvisteks pingutusteks. Sügisest algav treening peab olema tüese ja süstemaatlik. Selle lähem valgustamine viiks kõrvale käesolevast teemist.

Südame laienemine võib endast olla ajutine, kui laienemise ilmsiktulekul välditakse südame koormamist uute kestvate retketega ja piirduakse tagasihoidlikkude harjutustega. Südame laienemine võib siis koguni kaduda, jätmata tagajärjeks mingisuguseid haiguse sümptomeid.

Vastandina südame laienemisele on südame suurenemine tervisiikult normaalne nähe. Suurenenud südant nimetatakse „sportlassüdameks“. Kestvate, süstemaatlikkude spordiharjutuste mõjul vabaneb süda liigest rasvast ja tugevneb

ühtlaselt. Mahu suurenemisega paksenevad ja tugevnevad südame lihaseinad ja süda muutub vastupidavamaks. Selle tagajärjel on südamelöök rahulikum ja süda väsib vähem. Võistlustel hakkab süda küll mõistetavalt lööma intensiivsemalt, kuid pingutuse möödunult rahuneb kiiresti.

Saksa arstide poolt toimitud uurimuste ja südamest tehtud röntgeni-ülevõtete najal on kindlaks tehtud, et suurem protsent südame suurenemisi tuleb ette järelegi nende sportlaste seas, kes tegelevad aerutamise, suusatamise või ka jalgrattasõidu, ujumise või pikamaajooksudega. Nende alade harrastamisest on mõju südamele isegi „raskem“, kui raskejõustiku aladel.

„Sportlassüdan“ ei saa kasvatada kunstlikult. Ta on keha arenemise normaalne „produkt“, tingitud süstemaatlikust, korrapärasest sportimisest. Mittesuurenenud süda on sama normaalne kui „sportlassüda“. Vastupidi ei saagi mõelda, nagu järeldub saksa arstide dr. F. Deutschi ja dr. E. Kaufi — kogutud andmetest. Nimetatud arstid on läbi vaadanud üle 4000 sportlase südamed ja leidnud, et suuremal osal sportlastest on süda siiski kõigiti normaalmõõtudega.

Toome dr. F. Deutschi ja dr. E. Kaufi koostatud tabeli lühendatud kujul:

Spordiala:	südame suurenemiste %
aerutamine	27,3
suusatamine	18,2
jalggrattasõit	15,3
ujumine	14,9
maadlemine	11,0
tõstmine	9,3
kiiruisutamine	9,0
kergejõustik, korvpall	8,8
vehklemine	4,4
poks	3,1
jalgpall	2,7

Kergejõustikus on südame suurenemiste protsent tingitud peamiselt kesk- ja pikamaajooksudest. Pikamaajooksjatest ja üldse sportlastest omab Paavo Nurmi haruldasema eksemplari „sportlassüdamet“. Saksa arstide tõendusel, kes uurinud Nurmit „risti ja põiki“, omavat Nurmi erakordselt suurenenud südame. Nii-suurt südant, kui Nurmil, pole avastatud ühelgi teisel. Sama huvitav on märkida, et suurenenud südame kõrval leidub ka vähenenud südameid. Selliseid südameid tuleb sagedasti ette sprinterite seas. Lühimaajooksul on südame pingutus lühikese kestvusega, kuid eriti intensiivne. Vastandina kestvatele pingutustele peab süda sprintidel oma töö täitma kiirelt. Selle sooritamisel süda tõmbub kokku ja ühtlasi südame lihaseinad paksenevad. Seni pole ilmnunud, et kaks kontrasti: Nurmi erakordselt suur või sprinterite „väike“ süda oleksid tervisele kahjulikud nähted.

15.000 SUUSATAJAT

Suusatamine on Eestis levinenud rõõmustava kiirusega. Viimase kümne aasta jooksul on tarvitusel olevate suuskade arv aasta-aastalt tõusnud peagu geometrilises progressioonis. Eriliseks tõukeks massilisele suusatamisele olid soome suusaspordi spetsi Palmrosi kursused 1927. a. Tallinnas. Vastuvõtlikuma pinna pärast seda leidis suusatamine kaitseliidus. Kaitseliit on praegugi suusaspordi suurimaks kandesambaks. Tegelikult kuulub aga suurim arv suuski kaitsevæele, kes tarvitab neid peamiselt praktilise liiklemise vahendina riigikaitse teenistuse väljaõppe alal. Kaitseliit harrastab viimase ülesande kõrval suusatamist ka võistlusspordina, olles selles esirinnas.

Suusatajate üldarvu Eestis võib arvata 15.000-le. Kaitseliit saadab igal aastal üle maa laiali 1500—1800 paari suuski, kaitsevægi vabritseerib neid oma töökodades Värskal, Tallinnas, Tondil jne. kokku veel rohkem, Tallinna spordiäridel on iga-aastane läbimüük 200—500 paari. Kui veel juure arvata rohke arv koduselt valmistatud suuski ja silmas pidada, et uue aastakäigu väljalaskmisel liikvele jääb ka suur osa eelmise aasta suuski, tuleb arvu 15.000 pidada mõõdukalt võetuks. Spordi ealistest Eesti kodanikkudest on „suusatatud“ seega ümmarguselt kuni 2%. Võrreldes Soomega, kus aastas üksnes kaitsevæele ja -liidule muretsetakse 100.000 uut paari ja arvestades Soome elanikkonnaga, on Eesti 2% väike. Kuid Soome lopsakad lumemaastikud ja Eesti kidur talv?! Tuleb otse kahtseda, et meie lühike ja sagedasti lumevaene talv seab kategoorilised piirid suusatamise senisest veel suuremaks levikuks.

Kõigile looduslikele takistustele kiuste on suusatamise hoog meil „laviinne“. Kasu tervisele ja löbu katab täiesti suusatamisele mineva rahalise kulu. Tegelikult polegi suusataja varustus „õudsel“ kallis. Korralikke võistlussuuski võib saada 8—12 krooni eest. Tavalisi madalama hinnagagi. Kepid, sidemed, kummid, määrded kaasa arvates on 16—25 krooni eest esialgne varustus korras. Muu varustuse, nagu suusasaapad, mütsi, kindad, ülikonna jne. võib endale muretseda aja jooksul. Suusataja täieline varustus pealaest jalatalani läheb keskmiste hindade järele maksma 60 krooni ümber. Väikestel juuremaksudel võib aga varustusega läbi saada mitu aastat.

Suusatamine võistlusspordina on meil alles arenemisel. Klassisuusatajate loetlemiseks piisab kahe käe sõrmedest. Meistersuusataja Felix Parre peab süüdlaseks selles jällegi nappi talve. Seetõttu on heaks tunnustuseks meie suusasportlastele, kui nad saavutavad rahvusvaheliselt keskmise taseme. Teisest küljest tuleb aga meeles pidada, et meie suusasport on

veel noor ala. Kuna suusataja jõuab heasse võistluse vormi alles nelja-aastase tüseda treeninguga, siis on meie noorel kaadril tulevik ees.

Suusatamise äraõppimine lihtsamal kujul ei nõua palju aega. Pärast kahepäevast algõppimist võib sõita juba rahuldavalt. Toome aihjärgnevalt algõpetuse esimesteks sammudeks, peamiselt lausikmaal:

Kahe käe tõuke asetada jalad kõrvuti suusalaiuse vahega üksteisest. Käed sirutada keppidega ette, nii et kepirõngad oleksid lumele toetatud veidi eespool jalgu. Keha kallutusel ette tõusta põlvede väikesel kõverdusel varvastele ja anda keppidega tõuge, kuni käed sirguvad taha. Samal ajal sirguvad jalad põlvedest, kuid keha kallutus püsib. Nii libistada samm-sammult.

Kahe käe tõuget võib kasutada ka sääraseks sammuks, kus ühe jala ette libistades tagumine annab väikese tõuke ja astub siis kohe eelseisva jala juure. Ühe käe tõuke libistada keha kergel ettekallutusel üks jalg sammuks ette ja vastupidise käega anda keppiga tõuge. Sama samm võib teha veidi teisiti, jättes üks käetõuge vahele. Viimane samm on kohane künklikul maastikul. Sarnasel maastikul võib vahele jätta ka rohkem käetõukeid.

Uue suusapaari ostmine muutub järjest raskemaks. Vanasti oli lund palju ja suuski vähe, nüüd aga on lund vähe ja suuski, sidemeid, määrded nii mitmesuguseid, et neist parimaid valida on raske suusakuningatel enestelgi.

„See on ju raskem kui kogu suusatamine ise,“ võib mõelda mõnigi valge kunsti (suusatamise) jünger, ja tal jookseb külma üle selja, kuigi ei seisa lumetormis, vaid kōetud sporditarvete-kaupluses. Suusk on tööpoolest kujunenud omaette teaduseks. Kuid sellest ärgu lastagu end hirmutada, sest palju hirmsam suusatajale on siiski see, et lund, seda kõige olulisemat, on vähe.

Raske on nõu anda, milline side on tõeliselt see

kõige otstarbekohasem. Huitfeldi sideme kohta võib öelda, et teda on võimalik kiiresti käsitada ja ka muidu on see side sobiv. Kuid ka teised sidemed ei ole halvavad. Kõige parem nõu on: katsetage ja kogege!

Kui meil talv tänava aegsasti oleks alanud, siis ka meilgi tänava suusatamise alal oleks viidud ellu mitmeidki uuendusi. Kuid nüüd jäävad kõik need ootama järgmist ja paremat talve. Hea on, kui suudetakse pida ühedki tüsedad võistlused. Kuid selleski tuleb kahjuks kahelda, sest kehv talv siiani ei ole suusavõistlejatele võimaldanud headeks võistlusteks tarvilikul määral treenimist.

Ühe uuendusena on mujal tarvitusele võetud kanditud suusad. Seni on nende suhtes jõutud arvamisega, et kantidega suusad on suurepärased raske lumega ja „äräsõidetud“ maastikul, slalomil koguni ilmtingimatult tarvilikud, kuid ei kõlba tuhk- ja sulalumel. Oma raskema kaaluga ja oma teravuse tõttu löikuvad kanditud suusad sügavasti lumesse ja suurendavad liikumisel tunduvalt hõõrumist. Suusatuuride tegijaile, s. t. mittevõistlejaile, on kandidid maitseasjaks, mida kasutatagu siiski ettevaatusega.

Veel üks asi: peetagu ikka meeles, et õiget suusanaudingut ei saa ilma suusamäärdega. Suuskade määrimisel on suusatajale niisama suur tähtsus kui tööriistade teritamisel puusepale. Hästi määratud suuskadel on liikumine niisama hõlpus ja meeldiv kui puutöö tegemine hästiteritatud tööriistadega.

Elmar Lepalt on ilmunud broschüür, milles õpetatakse suuskade määrimist. Igale suusatajale, kes veel ei ole vana „spets“ lumelaudade määrimise suhtes, on see broschüür hädast väljaaitajaks.

Puhtaim talvenauding on suusatamine. Kui see teile on veel võõras, siis tutvuge temaga. Et suusatamisest mõnu tunda, selleks ei kulu palju aega: kui te olete hoolas õppiija, siis 15-ne päevaga teist saab enam-vähem korralik suusataja, või vähemalt suudate suuskadel säilitada oma tasakaalu.

Eestis on 15.000 suusatajat, kes juba jõulust saadik ootavad suusalund. Kui see veebruari lõpul kauaigatsetult tuleb, siis olge kärmas ühinema Eesti suusatajate väega.

Sõitvad korvpallimängijad

Tall. NMKÜ käsipallimängijate euroopasõit on meie naaberriigis Lätis leidnud elava kajastuse. „Rigasche Rundschau“ kirjutab pealkirjade „Sõitvad korvpallimängijad. Moodsad sportlaskujud Eestis“ all järgmist:

„Igal ajal on oma tüübilised kujud, nii trubaduurid, rüütliid, mungad, rändsellid. Kõik need olid oma aja kohta karakteristikud, samuti nagu tänapäeval tüübiline ja ajakohane on sportlase teraslikult karastatud kuju. Ühest niisugusest eriliigist, karakteristikudest sportlaskujudest Eestis, niinimetatud „sõitva-

test korvpallimängijatest“, toome siin — kirjutab Läti leht — lühidalt mõningat.

Eesti korvpallil on Euroopas hea nimi. Eesti meeskondadel ei ole raske leida vastuvõttu välismaal. Eestlasi nähakse heameelega, sest nad on Euroopa mandril peagu ainsad ehtsa ameerika kooli edustajad. Et säärased sõidud Eesti spordile kuulsust toovad, selle kindluseks sõnu kulutada oleks ülearune.

Neist võistlussõitudest kõige rohkem huvitatud on endastmõistetavalt mängijad ise. Meeskonnaga välisõitu kaasa teha, see on iga korvpallimängija ideaaliks. Treeningus käiakse seetõttu usinasti ja mängijad püüavad üksteist üle trumbata. Tunnid mööduvad nii nagu seda ehtne treeneri süda meeleldi tahab näha.

Ja see on tõepoolest tore — nii hea meeskonnaga, nagu sel aastal on Tall. NMKÜ, Lätit, Poolat, Tšehhoslovakkia, Šveitsi, Itaalia ja Prantsusmaa vaadata ruttamisel võitjana ühest linnast teise. Raske on see muidugi ka! Peagu iga päev võistlused. Magamine ja söömine rongis või paremal juhul võõrastemajas kogu kuu kestes! Niisuguselt sõidult koju jõudnud mängijate väljanägemine kõneleb väga selget keelt reisivintustest. Austus, mida koju jõudnud mängijad oma kodumaal naudivad, tasub reisivintustused paljukordselt: iga nende sõna kuulatakse tähelepanelikult, kõiki neid imetellakse ja — austatakse. Teiste sõnadega öelduna nad naudivad uue moodsa sportlaseisuse „sõitvate korvpallimängijate“ kogu privileegiumi“.

Kaitsemärk

„IRIDINOID“

iga sule peal.

Hoiduge järeleatmusest

Kõva: Nr. 777 E. F.
Pehmed: 888 ja 444

„IRIDINOID“ kirjutab 6 korda kauem

Vabriku esindaja: A. Bertelov
Tallinn, Dunkri 3.

Ed. Kõppo:

Ujuge

ka

talvel

Ujumine on teadupärast täiuslikumaid spordialasid keha harmooniliseks arendamiseks. Ujumisel esitatakse hingamisele ja vereringvoolule suuremad nõudmised ning kogu muskulatuuril tuleb peagu ühtlaselt kaasa töötada. Ujumise tagajärjel suureneb rinnakorv, sest tegevuses on just need kaela-, rinna-, selja- ja kõhulihased, mille tugevnemine on aluseks rinnakorvi suurenemisele. Südame tegevuse intensiivsus nõuab omakorda tugevat kopsude tegevust ja põhjustab sellega sügava hingamise. Järjekindla ujumisega tuulutatakse ka kõige kaugemad kopsusopid, mis tavaliselt on vähe tegevuses ja selletõttu on haiguste tekkimise pesadeks. Sügav hingamine ujumisel toob nendesse kopsusoppidesse tuulutust ja tegevust, mis kõige loomulikumalt ja kõige paremini hävitab kalduvuse haigestumiseks. Bayreuthis on viimati teaduslikult kindlaks tehtud, et ujumine võib kopsu kaitsta haigestumisest.

Ujumine arendab keha harmoonilisemalt, kui, näiteks, jooks, kuid seejuures tarvitab ujumine ka rohkem jõu väljapanekut. Moogi ja Schwiederi uurimustel kaotab ujuja 100 m ujumisel oma kehakaalust 50—80 grammi, see on kvantum, mille jooksja kaotab 400 kuni 800 m jooksul.

Saksamaal on üldtunnustatud ja ka üldmaksvaks juhtlauseks, et iga laps peab oma 10. eluaastal õppima ujumise. Ujumine, nagu see kindlaks tehtud, mõjub väga soodsalt laste kehalisele arenemisele. Juba ujumise eelharjutused, mis sooritatakse kuival maal, on oma tervislikult mõjult väärtuslikud laste kehalisele arenemisele.

Parimateks harjutusteks lastele on jooks ja ujumine, kuid mõistetavalt ei tohi need lastele olla liig pikaulatuseks. Võistlusujumine lastele võib toimuda ainult lühikestel distantsidel, nagu seda meil on ka silmas peetud.

Kehaline kasvatus kogu maailmas areneb praegu suurte sammudega. Ollakse teadlikud, et hobust, näiteks, asendab masin, kuid ükski ei suuda absoluutselt asendada inimest. Kehalises kasvatuses teistes riikides, kes sel alal meist ees, pannakse järjest suuremat ja kavakindlamat rõhku lastele. Lastele tuleb anda

värsket õhku, füüsilist kasvatust, võimlemist ja sporti, et neist kasvaksid tervemad ja sellega ühtlasi võimsamad inimesed kui seda oleme meie.

Kolonel Adrien Rey-Golliet, kes praegu Pariisi füüsilise kasvatuspeainspektoriks, taotleb, et ujumine oleks kõigile lastele Prantsusmaal obligatoorne. Praeguseks seal on saavutatud seda, et ujumise õpetamisel sisebasseinides kaheksa tunniga õpetatakse ujuja. Täpsemast statistikast selgub, et kümnest ujumistunnist osa võtnud poistest oskab ujuda 90 protsenti, kuna tüdrukute kohta see proportsioon on 80 protsenti.

Kui kõrvutada meie seniseid saavutusi ujumisõpetuse alal Prantsuse omadega, siis ilmneb, et need mõlemad on peagu võrdsed. Ujumiskursustel Pirital on üksikud andekad õpilased suutnud omada õiged liigutused juba teisel tunnil ja ujuda 3—4 meetrit. Mõistetavalt on need erandlikumad nähted. Üldiselt meie kursustel kaheksa õppetunni järele osatakse ujuda ja kaetakse suurema pingutuseta 25 meetrit.

Tallinna koolivalitsuse toetusel korraldas Kalev esimesed laiaulatuslikumad ujumiskursused 1930. a. Kursuste korraldamist jätkati ka 1931. ja möödunud aastal.

Neist kursustest osavõtjaid oli:

	1931. a.	1932. a.
keskkoolide poisse	102	125
keskkoolide tütarlapsi	121	122
algkoolide poisse	107	174
algkoolide tütarlapsi	45	48
	375	469
eelm. aasta kursuslasi	97	101
	472	570

Ealt oli kursustest osavõtjailks poisse kõige rohkem 11—14 a. vanuses ja tütarlapsi 12—16 a. vanuses. Kõige nooremad kursuslased olid 8-aastased. Õpetamine on meil seni toimunud teiba otsas hoitavate vööde abil. See on nii öelda individuaalne õppeviis, mida tu-

SPORT JA REKORD

TEADUSE TEENISTUSES

Varemalt oli ja sagedasti ka veel praegu on viisiks spordile ja teadusele vaadata kui vastandeile. Teadus oli mõttetegevus — midagi, mis eraldatud kehalisest; midagi, mis heljub kõrgemates regioonides. Spordil selle vastu ei pidanud mitte kõige vähemutki ühist olema mõttetegevusega, ta pidi olema täiesti kehaline, mis ühendatud mateeriaga. Sport pidi olema ei midagi muud, kui toorete lihaste tegevus, millele teadlased, vaimuinimesed, vaatasid kaastundlikult, peagu halvaks panuga ülalt alla.

Vanema põlve inimeste seas võib sääraseid vaateid võib-olla ka tänapäeval veel leida, kuid noorematele, noortele ja täieliselt noortele on niisugused vaated võõrad. Ja vaimselt töötavad inimesed teavad tänapäeval, et sport just neile on tarviline täie n d u s selleks, et keha ja vaimu suhtes säilitada loomulikku ja tervet tasakaalu.

leb pidada küll tagajärjekaks, kuid mis on liialt rohkesti aega nõudev. Välismail on tarvitusele võetud rohkem mehaniseeritud õppeseadeldised, mis võimaldavad kollektiivsemat õpetusviisi. Pariisis tõmmatakse üle basseini neli terasköit, mis horisontaalselt 50 sm kõrgusel veepinnast. Iga köie külge on ühemeetriliste vahedega kinnitatud 10 kõhuvööd, millel kursuslased ujumist õpivad. Üks instruktor juhatab seega korraga 40 õpilast.

Kuna ka meil ujumisõpilaste arv järjest kasvamisel ja pealegi tuleb taotleda, et ujumist hakatakse üldisemalt õppima kümneaastaselt ja võimalikult natuke nooremaltki, siis tuleb meilgi siirduda mehaanilisele õppeviisile. Kavatsus on eeloleval suvel Kalevi basseini juure Pirital ehitada väiksem basseini eriti ujumisõpilastele. Selles basseinis võetakse võimaluse korral tarvitusele mehaniseeritud õppeviis.

Praegu, mil meid välishooajast lahutab veel kolm kuud, tuleb senisest suuremat rõhku panna ujumisele sisebasseinis. Hüüdsõnaks sel alal on „Ujuge ka talvel!“ Meil on kogu Eesti kohta tarvitada ainult üks sisebassein — „Basseinis“, mis kõiki nõudeid küll ei rahulda, seda eeskätt oma väikestelt mõõtudelt, kuid siiski on sel sisebasseinil suured teened meie ujumisspordi edenemisel. Ses basseinis on võimalik juba talvel õppida ujumist. Meie paremad ujujad kasutavad basseini talveti harjutamiseks järjekindlalt 1—2 korda nädalas. Peale selle korraldatakse sisebasseinis talvel järjekindlalt ka võistlusi. Esimesed võistlused „Basseinis“ peeti 1929. aastal. Kuidas ujumine seal on edenenud, selle kohta annavad selge pildi võistluste tippsaavutused. 1929. a. Evald Ernesaks ujus „Basseinis“ 50 m vabalt 33,8, nüüdseks on Bahtejev selle resul-

Teadus on paari aastatuhande kestes inimsoo kultuurilise arenemise alal järjest suurenenud eduga näinud vaeva, et ka ainult kehaliselt töötavatele inimestele anda küllaldaselt vaimset haridust, et kultuuri tõsta kõrgemale astmelt astmele. Kuid teadus on selle arendamise keskes inimsoo ka järjest rohkem ja rohkem võõrtanud loodusest ja loomulikkusest ja praegu on sel võõrdumisel jõutud kriitilisesse staadiumi. Puhtvaimse ühekülgne erikasvatus on viinud selleni, et tuleb karta — mitte üksnes suurriikides, vaid ka meilgi — kehalist degeneratsiooni. Praeguseks on üldisemalt selge, et paremaks kaitsevahendiks kehalise degeneratsiooni vastu on kehakultuur ja sport.

Sport tõi tasakaalu.

Et inimsugu seisis v a i m s e ü l e a r e n e m i s e h ä d a o h u s, see on sama selge kui teadmine, et pääs nim. hädaohust on võimalik spordi

taadi parandanud 29,4-le. 100 m vabalt on edenenud järgmiselt:

1931. a. Bahtejev	1.21,5
„ Mõtlik	1.13,7
„ Mõtlik	1.12,8
„ Volke	1.12,5
1932. a. Bahtejev	1.09,6
„ Volke	1.09
„ Mõtlik	1.08,3

300 m vabalt ujus Ev. Ernesaks 1929. a. selleaegse parimana 5.46,8 ja praegu on selle distantisi parimaks Mõtliku 4.55,3. Võrreldes 1929. a. omaga küll hea resultaat, kuid ei ole kahtlust, et see lähematel võistlustel veelgi parandatakse.

100 m rinnuli on edenenud järgmiselt: 1929. a. Vold. Ernesaks 1.33,4, 1931.—1932. a. Trahov 1.25,9—1.23—1.21,7. Praegu on see viimane meie parim ujumistulemus, mis peagu 90-protsendilisel lähedane maailmarekordile.

100 m selili on 1.39,8-lt (B. Pertelson 1929. a.) parandatud 1.25,8-le (Volke 1932. a.).

Mõnelt poolt väidetakse, et basseinis selle lühisuse tõttu suurem pöörete arv soodustab parema aja saavutamist. See väide ei pea aga paika, kuna seda, mis pöörded juure annavad, võtavad jälle ära basseini auru, välisest raskem õhk ja basseinis ujumisel tekkiv eriline pidurdav lühilainetus. Pealegi on suvel sisebasseinis peetud võistlustega selgunud, et sees saavutati nõrgemaid aegu kui väljas, Piritas basseinis.

Veel kord on lõppeks rõhutada, et talvine ujumine meil sisebasseinis on rohkesti kaasa aidanud meie ujumisspordi edenemisele ja võimaldab jõudsamalt edeneda ka edaspidi.

abil. Võib koguni öelda, et spordi rahuldaval arendamisel seda hädahoitu praegu enam ei ole olemas. Inimese keha, mis oli ähvardatud ühekülgselt kardetavast tasakaalutusest. Ja pääsimine tuligi; tuli nagu loodusseaduse kohaselt, ilma et sellest alul teadlikult oleks aru saadudki. Tehnika ja energia ajajärk sai ühtlasi ka spordi ajajärguks.

Mida rohkem masin võimaldas inimese toore kehajõu kokkuhoidu, mida rohkem tehnika oma vahenditega võttis inimestelt loomuliku liikumise — see tähendab, et mida rohkem teadus ja ta tagajärjed inimese puhtvaimset arenemist nõudsid ja kehalist takistasid (või näiliselt selle ülearuseks muutsid), seda agaramalt pidid need mahasurutud ja unustusse jäetud jõud tegevust otsima, et loomulikkuse aluselt ära libisenud kultuuri tõttu ei tuleks lohutusetalangust dekadanssi.

Inglismaa ei ole juhuslikult „kodumaa“.

Tasakaalu-loodusseaduse seisukohalt vaadatuna ei ole see sugugi juhuslik, et Inglismaad tunnustatakse kui rahvaspordi kodumaa ja ta rahvaspordi alal on olnud juhtival kohal aastakümneid. Sest oli ju Inglismaa ka maa, kus kõige esiteks ja kõige intensiivsemalt industrialiseerimise protsess ühes tehniliste leiutustega esile tõusis. Mida rohkem teaduslikult ja tehniliselt toodetud energia inimese kehalist koormatust vähendab, seda suurem on inimese nõue spordi järele.

Kuna teadus pikemat aega oli eelistatud, siis on arusaadav, et kohaselt pendli tagasivõnkumisele sport üksinda pidi erakordse tugevusega esiplaanile nihkuma. See on ka tõeliselt nii sündinud. Ja mida üksikutel juhtudel on nimetatud liialduseks, nimelt spordi ainuvalitsuslikust kogu avalikus elus, masside tungi spordi juure igas selle vormis ja iga hinna eest, see on küll väga tugev, kuid läbistikku siiski loomulik reaktsioon kõrgele, liig ühekülgselt arenenud intellekti ja tehnika kultuurile, ühe sõnaga: reaktsioon teadusele.

See reaktsioon, see pendli tõus vastupoolsesse kõrgustippu vältab senikaua, kui kehalised ja vaimsed jõud jälle on saavutanud loomuliku tasakaalu. Kohati on see eesmärk juba saavutatud, kohati reaktsioon kestab veel. Kuid kahe mõiste — teaduse ja spordi — vahel vastandlikkus kaob, ei valitse enam vaenulikkus. Praegu teadus ja sport moodustavad ühise, läbistamatu rinde ja taotlevad koos eesmärki, mis neil üksikult või üksteisega vaenus olles ei oleks iialgi saavutatav. See teaduse ja spordi ühine eesmärk on: inimkultuuri tõstmine. Eeltingimuseks selle saavutamisele on, et mõlemad peavad olema ühtlaselt ja võrdselt arenenud. Üks ei tohi teiselt areneda.

Selle mõlemakülgsel arendamise alal on se-

ni juba tulnud toime tublide saavutustega. Ei ole tarvidust siin tuua otsekoheseid näiteid, sest üldiseltki on märgatav, et uus, terve ja produktiivne põlv on tõusuteel.

Tehnika osa.

Mitmes riigis on ülikoolid, akadeemiad ja ministriumid spordi tarvis. Sport on saanud teaduseks. Arsti-, majandus- ja tehnikateadlased uurivad spordi mõju inimlikule, rahvuslikule ja majanduslikule konstitutsioonile. Samuti ammutatakse spordist ideid ja abi oma teaduslikkudele töödele ja uurimustele. Oleme sellega juba harjunud, et teaduslike saavutustega tullakse toime spordi abil. Teadus on saamisel spordiks. Kas lendamine ja autosõit, kas ekspeditsioon nabamaadele ja Himalayale, kas lend ümber maakera ja stratosfääri — kas on see teadus või sport?

Võib-olla arvatakse, et see on tehnika. Selle kohta tuleb öelda, et tehnika on ainult väljendusvorm. Tehnika tarvitab nihästi teadust kui ka sporti. Mis oleksid tehnilised saavutused ilma ohvrimeelsuseta sportlastelt, kes neid katsetavad, parandada lasevad, uuesti katsetavad — nii kaua, kuni need tehnilised saavutused oma kindlusega muutuvad endastmõistetavuseks.

Nagu sellest nähtub, on teadus ja sport sagedasti üksteisest mitteeraldatavad. Sport ise on saanud teaduse aineks ja teadust arendatakse sportlikult.

Tuleviku idealtüüp.

Teaduse ja spordi ühiseks produktiks on kehaliselt ja vaimselt terve, mõlemal alal — *allround* — saavutusvõimeline inimene.

Saavutusvõime suurendamine mõlemal alal korraga ei ole võimatu. Keskajal inimesed ei suutnud tasa ega ka mõttes lugeda. Enamik inimesi pidi lugemisel ikka kõva häälega „veerima“. Huuli liigutamata lugeda — see oli keskaja inimestele peagu täiesti võimatu. Sellega, mis siis oli võimatu, tuleb nüüd toime laps juba kolmandal kooliaastal. Teiste sõnadega: meie oleme oma vaimset standardi tõstnud. Kuid ka oma kehalist. Inimese keskmine eluiga keskajal oli tunduvalt madalam kui nüüdisajal; inimesed läbistikku võetult olid väikesemakasvulised ja nõrgema kehaehitusega ja nende spordile-sarnanevad saavutused tänapäevastega võrrelduna ilmutavad vähesuutlikkust. Meie aja maratonijooksjad eesmärgil enam ei lange surnutena maha.

On küllalt võimalik kehalisi ja vaimseid võimeid üheaegselt edendada, ilma et üks teise neist eemale tõrjuks või haiglaslikult teise üle kaaluks. Otstarbekohane jõudude ökonoomia saavutatakse siis, kui sport on ühendatud ja läbi imbutatud teadusega ning teaduses harrastatakse sporti.

Loodus nõuab tasakaalu ja meie tuleme sellele nõudmisele vastu.

Võidukas algus maavõistluste-aastale

Eesti võitis Läti raskejõustikus 9:3

Joh. Kauba

Eesti võitis raskejõustiku-maavõistlusel Riias Läti üle 9:3, maadluses 6:1 ja tõstmises 3:2. Läänud aastaga võrreldes on vahekorrd jäänud peagu endiseks, sest siis võitsime Tallinnas tulemusega 10:2 (5:2 ja 5:0). Maavõistluste-aasta õnnestunud sissejuhatusel — kahele võidule — ei saa siiski kinkida erilist tähelepanu. Lätlased on meist mõlemal alal klass maas. Napp võit tõstmises oli tingitud meie vastava poolraskekaalumehe, Jugari või Oole, puudumisest. „Soomlaslikult“ võime öelda, et maavõistlused Lätiga ei paku meile midagi. Suurema kahjuta võib need katkestada, et oodata Läti võimete nivoo tõusu või esitada Läti vastu teisejärgulised garnituurid. Osaliselt olid seekordki garnituurid teisejärgulised.

Maadluses oli meile endile piinlik võita nii ülekaalukalt. Rikkusime täiesti lätlaste kavatsuse — saata neil oma mehi euroopavõistlustele. Pärast maavõistlust ei peetud ühtki lätlast seda väärivaks. Meile oli võidus positiivsemaks tulemuseks noorte Mäe ja Milleri läbilöömine. Mägi oma lahtise ja julge pealetungiga on noores kaadris lootustandvam mees. Maavõistluse parimateks osutusid aga Trossman ja Väli ning neile lähedaseks Luiga. Vahepeal vähjakäiku näidanud Väli võib Helsingi ajaks olla jälle hea mees. Märtsi alul peetavad Eesti esivõistlused töötavad kujuneda kõrgepingelisteks. Ühelt poolt vana kaader, kus Trossmanile, Luigale, Välikele ja Kullisaarele seltsivad veel Kristal, Neo ja ka Kusnets, ja teiselt poolt noored — Mägi, Miller, Väärt ja Froman lähevad kokku tõsisemalt kui kunagi varem. Õhkkonna on elektriseerinud maavõistlus ise ja juba selle eel peetud katsematšid. Võistlus tuleb pinev veel seda enam, et esivõistluste võitjad on kandidaatideks Helsingi.

Riias olid maadluses tulemused järgmised:

Kärbeskaalus viis Põntson Beninaroviči püsti-maadluses neli korda parteri ja oli teeninud võidu juba parterimaadluset. Parteris tegi B. paar head võtet,

Rest.-võõrastemaja

„BELGIA“

Soo tän. 4-a, tel. 439-56.

Iga päev lõunad kella 1—5.

Mugavad ruumikad kabinetid. Õhtuti kl. 6 peale mängib salong-jazzorkester hra Michailovi juhatusel. Raadiomuusika terve päev! Hinnad kriisija kohased.

Palun külastada.

kuid mitte küllaldaselt võiduks. Läti kohtunikud otsustasid matši siiski 2:1 lätlase kasuks. Otsus oli väär. Läti omagi publik vilistas sellele, mis on suurimaks tunnustuseks Põntsoni kasuks.

Sulgkaalus võitis Miller, Eesti, Kundzinši 3:0.

Kergekaalus seljatas Väli, Eesti, Rudzitsi poolnelsoniga 3:15.

Kergekeskkaaalus viis Mägi, Eesti, lugematu arvu kordj Tukkunsi nupuvõtet parteri ja võitis paremusega 3:0. 20-aastane Tukkunsi oli siiski hea ja omab teistest lätlastest suuremaid tuleviku-eeldusi.

Keskkaaalus võitis Kullisaar, Eesti, Kisise selge paremusega 3:0.

Poolraskekaalus langes Betags, Läti, oma suplessist Luiga alla 3:10.

Raskekaalus peeti maavõistluse huvitavam matš Trossman — Zvejnieks. Lätlasele pidi see olema viimaseks matšiks asjaarmastajana. „Lahkumismatš“ ei olnud talle siiski suureks reklaamiks. Parterimaadluses viis Trossman ta poolnelsoniga silda ja surus sealt selili 8:15.

Tõstmises ei saavutanud ükski eestlasist oma tavaliisi norme. Süüdlaseks olid võistluste liigne venitamine (ühe tunniga läbi viidavad võistlused venitati kahele tunnile) ja logisev kang, mida vahetevahel tuli kohendada. Mälli ebaõnnestumine tõukamises redutseeris Eesti 4:1 võidu 3:2-le. Lätlaste parimaks oli vana tuttav A. Ozolinš, kes kõigis tõstetes seadis uued Läti rekordid. Ka Bileskalns on paranenud. Poolraskekaalus on Lätil praegu kaks head meest, peale Bileskalnsi veel Jurmaleet's, kes vaheldamisi purustanud rekorde. Viimastel katsetel oli küll Jurmaleetis parem (ta kahega tõukamise rekord 138 kg on parem vastavast Eesti omast 135 kg), kuid mees mingitel iseäralistel põhjustel ei võtnud osa maavõistlustest.

Tehnilised tagajärjed olid (sulgudes järjekorras surumine, rebimine ja tõukamine):

Sulgkaal: 1. Miller, Eesti, 255 (75—75—105) kg; 2. Ozolinš 220 (65—70—85) kg.

Kergekaal: 1. Teitelbaum, Eesti, 287,5 (85—87,5—115) kg; 2. Moks 260 (80—75—105) kg.

Keskkaaal: 1. A. Ozolinš, Läti, 322,5 (92,5—101,25—128,75) kg. Väljaspool võistlust surus ta veel 93,75. 2. Roos 260 (77,5—77,5—105) kg.

Poolraskekaal: 1. Bileskalns, Läti, 322,5 (92,5—97,5—132,5) kg; 2. Mäll 315 (95—95—125) kg.

Raskekaal: 1. Luhaäär, Eesti, 335 (100—110—125) kg; 2. Barmapov 272,5 (85—82,5—105) kg.

Kogusummas tõstis Eesti 1452,5 kg. Läti 1397,5 kg vastu.

Vastuvõtt Riias oli hea. Meeskonna distsipliin kõige parem.

RAHVAS ESTEEDINA

Sporti ja spordiliikumist selle vastased püüavad veel mõnikord maha teha üldiste lööksõnadega, nagu sensatsioon, pinevus, mõttetu jahtimine, toorus, kultuuritus. Nende lööksõnade tarvitamisel jäetakse kahe silma vahele esteetilised väärtused, mida sport sisaldab rohkesti.

Esteedid keha ja liikumise ilu nautimiseks käigu mitte ainult muuseumides ja kunstinäitustel, vaid palju enam spordivõistlustel. Seal — kergejõustikus, jalgpallis, tennisel jne. — on kõige paremad võimalused näha suurepäraseid momente, mitte üksnes võistluslikust küljest, vaid palju enam inimkeha ja ta liigutuste ilu suhtes. Ekslik on arvata, et kui mõned esteedid seni veel ei oska seda ilu hinnata, et siis ka laiematel hulkadel selle ilu jaoks silmi ei ole.

Rahvusvaheliselt hea näide masside iluhindamise oskusele on väga suur osavõtt Sonja Henie (vaata käesoleva numbriga kaanepilti) esinemistest. Kuna me just iluuisutamise juures oleme, siis on märkida, et tänavuse talvehooaja suurimaks sündmuseks publiku osavõtult oli meil Soome iluuisutaja B. Nikkase ja meie oma iluuisutajate esinemine ja seda hoolimata igasuguse võistlusmomenti puudumisest selle esinemise juures. Laialdane publik jälgis esinemist esteetidena, silmadega, mis oskavad hinnata kehaliigutuste kaunidust.

Suurel rahvahulgal on meelt kehajoonte, -hoiu ja graatsia mõistmiseks. Näitena selle kohta võib veel tuua, et Berliini spordipalees esinesid jäähokis kanadlased ja iluuisutamises Sonja Henie, Schäfer j. t. Viimaste esinemine oli mõeldud vahepalana kanadlaste mängule. Kuid ennäe imet: publik tundis peagu suuremat huvi iluuisutajate kui jumaldatud kanadlaste suhtes. Eriti galerii, s. t. inimesed, kellelt just ooda-

takse sensatsioonihimu ja kellel ei arvata olevat ilumeelt, kõnelemata kunstitarbest, oli vaimustuses iluuisutamisest. Iluuisutajate esinemises ei ole sensatsiooni, ei ole pinevust, ei ole tempot, ei ole arvulist resultaati, vaid on „ainult“ kaunidus. Ja ometi tuli suurtele kanadlastele hokimängus näha ränka vaeva, et publikus äratada huvi. Neist momentidest ilmneb veelikordsest, et spordis on peale kehakasvatustliku ja võistlusliku rohkesti meeliülendavat puhtilu. Ja see peaks spordile senisest rohkem lähendama ka surnud kunsti esteete.

Pildil prl. Mihelson ja B. Nikkanen.

EUROOPA A ja B

Ungaris on koostatud jalgpalli paremus tabel, mis mõistetavalt on rohkem huvitav kui objektiivne. Euroopa parimaks on jalgpallis selle tabeli järele Austria. Talle järgneb Schoti, alles kolmas on Inglismaa. Neljandana ja viimasena „maailma esimeses klassis“ figuureerib Itaalia. „Teise klassi meeskondadeks“ on Ungari, Schveits, Tšehhoslovakkia, Hispaania, Holland, Saksa, Prantsuse, Rootsi, Belgia ja Daani.

Klubi meeskondade paremusjärjekord on selles tabelis järgmine: 1. Admira, Viin; 2. Arsenal, London; 3. Austria, Viin; 4. Celtic, Glasgow; 5. Ferencvaros, Budapest; 6. Grasshoppers, Zürich; 7. Juventus, Torino; 8. Rangers, Glasgow; 9. Rapid, Viin; 10. Vienna, Viin. Kommentaaride lisamine siia on ülearune, sest niisuguse paremustabeli koostamine on peaaegu „maitseasi“.

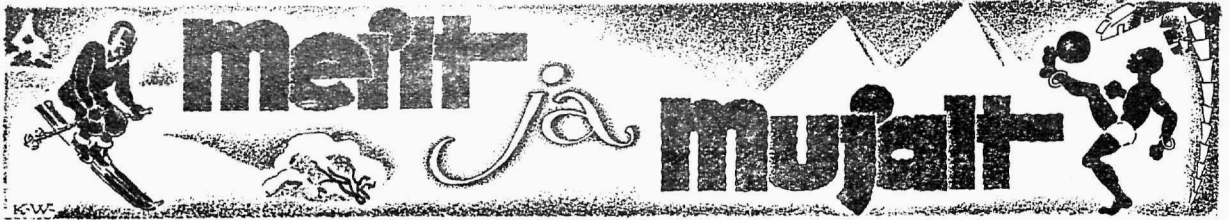
Euroopa parim meeskond, mida ungarlane oskab endale ette kujutada, koosneb järgmistest mängijatest:

värvas Hiden (Viin), kaitses itaallased Monzeglio ja Rosetta, poolkaitses Nausch (Viin), Sarosi (Budapest) ja Gall (Viin), edurivis Hulme (Inglise), Hitrec (Jugoslaavia), Sindelar (Viin), James (Schoti) ja Orsi (Itaalia).

Euroopa B meeskonna koosseis oleks järgmine: Planicka (Praha); Rainer (Viin) ja Dudas (Ungari); Pitto (Itaalia), Cambal (Praha) ja Luef (Viin); Zischek (Viin), Jack (Inglise), Gschweidl (Viin), Abegglen II (Schveits) ja Vogel (Viin).

Nüüd jalgpallikohtunikud. Euroopa kohtunikude kuningaks pidavat olema Barlassina (Itaalia). Talle järgnevad dr. Bauwens (Saksa), Boronkay (Ungari), Braun (Austria), Carraro (Itaalia), Cejnar (Tšehhoslovakkia), Krist (Tšehhoslovakkia), Frankenstein (Austria), Klug (Ungari), Langenus (Belgia), Ruoff (Schveits) ja Hansen (Daani).

NMKÜ käsipallimeeste euroopasõidult

NMKÜ sooritatud euroopaturnee jättis pärast Ka-levi läinudaastast pettumuse. Korvpalli 12 matšist võideti vaid 4 ja viigistati 1. Inimlikult ei saa küll nõuda, et meeskond 30-st päevast 15-nel võisteldes püsiks lõpuni võiduvormis, kuid NMKÜ Itaalia etapp oli siiski mustaks laiguks. Häirivamaiks olid kaotused Napolis ja Veneetsias. Need rikkusid muidu vahest rahuldava bilansi. NMKÜ parimaks resultaadiks oli võit Rooma koon-dise üle 48:8. Šveitsi meeskond, kes veidi varem külas-tas Itaaliat ja 8 matšist võitis 5, kaotas Roomas. Numb-riliselt suurimal võiduresultaadil 52:3 Pariisi Russi üle ei ole vastase liig nõrga taseme tõttu erilist väärtust. Kuid tänu sellele matšile kujunes NMKÜ korvide bi-lanss aktiivseks 372:316. Võrkpallis oli NMKÜ täisvõi-dukas. Võideti kõik 5 matši ja vastased said sellest ai-nult 2 geimi.

SAVOY^{TM}

**ainus pabeross
vana hinnaga!**

25 tk. **20** senti

**Headus
muutmata!**

Sportlikekude saavutiste kõrval vääris suuremat tä-helepanu siht Eesti sportlaskonda tutvustada heast kül-jest.

Turnee tegid R. Masti juhtimisel kaasa Noon, Jür-gens, Nigol, Illi, Keres, Riiberg, Ratnik, Randmer ja Pilli. Juuremaks turneele oli 1200 kr., sellest summast 500 kr. otseselt „lõbureisijate“ taskust. Teel mingisu-seid rahalisi sekeldusi ei olnud, küll aga olid mehed lõ-puks ülliväsinud.

Välisriikides pidas NMKÜ järgmised matšid:

Varssavis: 2. jaan. võidud korvpallis AZS üle 37:16 (22:6) ja võrkpallis 15:1 ja 15:8; 3. jaan. viik korvpallis 24:24 (12:9) ja võit võrkpallis 2:15 (!), 15:9 ja 15:13. Bernis: 7. jaan. kaotus korvpallis viiest ameeriklasest koosnevalt linnameeskonnalt 35:46 (15:26). Genfis: 8. jaan. võit linnameeskonna üle 35:22 (18:16). Pariisis: 12. jaan. kaotus korvpallis linnameeskonnale 31:49 (16:21) ja võit võrkpallis Prant-suse parima, Pariisi Russi, üle 15:3 ja 15:2; 13. jaan. korvpallivõit Russi üle 52:3 (27:2). Milanos: 15. jaan. kaotus korvpallis Triestist tsentriga Lombardia

koondisele 22:35 (8:20). Roomas: 17. jaan. suurvõit 48:8 (31:8) linnakoondise üle, kusjuures viimane män-gis resultaadist paremini. Napolis: 19. jaan. kaotus vihma all C. P. Napolile 11:13 (8:5). Veneetsias: 21. jaan. kaotus Reyerile 24:26 normaallaja lõppenult 20:20 (8:5). Riias: 26. jaan. kaotus korvpallis IKS-le 28:34 (11:19) ja võrkpallis võit US üle 15:9, 9:15 ja 15:4; 27. jaan. kaotus korvpallis US-le 25:40 (14:29) ja võit võrkpallis IKS üle 15:11 ja 15:9.

Välisturnee lõpu jätkuna võisteldi 28. jaan. Val-gas, kus võideti kohalik NMKÜ korvpallis 47:12 (17:10) ja võrkpallis 15:10 ja 15:12, ja Tartus, kus võideti korvpallis 37:27 (21:13) ja kaotati võrkpallis 15:5, 5:15 ja 8:15.

Meistrid olgu auväärased

Saksa „Reichsausschuss für Leibesübungen“ on tei-nud väga tähelepanuväärse otsuse, et see, kes pärast olümpia au või muu sellele sarnaneva, näit. meistritiitli, saavutamist oma käitumisega ei osutu vääriliseks sellele aule, seda liit edaspidi enam ei tohi lubada osavõtule sarnastest võistlustest.

Peaaegu üheaegselt selle otsuse tegemisega Saksas oli meie sportlaste kasvatuslik külg arutusel kehakul-tuuri sihtkapitali valitsuses. Seal leiti, et meil on ka rohkesti väärnähteid sel alal, ja nende vastu tuleb seni-sest karmimalt võitlusesse astuda. Ühe vahendina võit-lusel väärnähte vastu kehakultuuri sihtkapitali valit-sus otsustas tarvitada toetuse äravõtmist sellelt orga-nisatsioonilt, kus väärnähted ette tulevad.

Spordileht teistes lehtedes

Eesti Spordilehe eelmine, 14. aastakäigu esimene number sportteadusliku kuukirjana sai lugejaskonnalt osaliseks heale, koguni üle ootuste heale osavõtule.

Veel erilisemalt kajastus see ajakirjanduses. Suur osa eelmise numbriga sisust leidis järeletrükkimist mit-mes kodumaa ajalehes. Et täpne olla, siis avaldame loetelu neist E. Spl. eelmise numbriga kirjutistest, mida lehed kasutasid: „Kuidas meie tšestepordi elustada?“, „Slalom Eestisse“, „Kergejõustiklase talvine treening“, „25 aastat uisutamist Eestis“, „Kas tuleb Helsingis Eestile euroopameister“ ja „Kuidas tekkis jalgpalli professionalism“. Need kirjutused leidsid osalisema või täielisema järeletrüki kolmes lehes. Kuigi järele-trükk leidis aset ilma allikat nimetamata, ei ole E. Spl. selle tõttu pretensioonis, vaid rõõmustab, et meie kir-jutised spordiliikumise huvides levisid nii erakordselt rohkesti, mitte üksnes Spordilehe, vaid ka ajalehtede kaudu.

Vastutav toimetaja: O. Lõvi.
Väljaandja: Eesti Spordi Keskkliit.

G. REISMAN
MEESRÄTSEPAÄRI.

TALLINN,
VANA POSTI T. 6.
TELEFON 436-42.

KODUMAA VABRIKUTE RIIDEKAUPLUS
HERMAN RÕIVAS.

TALLINN,
ESTONIA PUIESTEE NR. 11.
KÕNETR. 304-80.

Müük suurel ja väikesel arvul.

VÕORASTEMAJA
- RESTORAN - BAAR
„EUROPA“.

Avatud
suur baar
Tallinn, Viru 24, tel. 467-01.

EPHAG
HAMBAPASTAGA

HOIATE HAMBAD
VALGED JA TERVED.

ÄRGE UNUSTAGE
KINDLUSTAMAST

OMA VARANDUST
JA ELU

EESTI LLOYDIS.

K-H

TUUMAKAS TOIT
arendab vaimseid ja kehalisi võimeid.
KAERAHELBED
on värsked ja toitvad, mida soovitame
sportlasile ja kõigile, kes oma närve
ja muskleid pingutavad.

SUURVESKI J. PUHK & POJAD, Tallinn.

RESTORAN — DANCING — KABAREE
„MERIKLUBI“
Tallinnas, Suur Karja nr. 18.

Iga päev rootsi eine kella 11—3
à 75 senti.

Maitsvad lõunad kella 1—5. Päeval muusika kella
2—4, mängib h-ra Kirillovi kvintett. Öhtul muu-
sika. Kella 8.30 mängib h-ra **John Pory**
ja tema populaarne orkester. Peale selle
suurejooneline **KABAREE**.

Mugavad **kabinetid** koosviibimiseks.

BAAR
SUUR KARJA 18
asub end.
Toferi ruumides.

KOHVIK
„MERIKLUBI“
sissekäik konservatooriumi kõrval.

Alati saadaval maitsvad lõunad ja õhtusöögid.

Muusika kella 1/27—1/211.

Mängib h-ra Kirillovi kvintett.

Laupäeviti ja pühapäeviti **romansside** ja
laulude õhtud. Esinevad parimad solistid.

KAUBANDUS-TÖÖSTUS AKTSIASELTS

„KREENBALT“

Tallinn, S. Karja 13   Postkast nr. 346

Telefon: oma keskjaam 425-14

Telegrammi aadress: „KREENBALT“, Tallinn

JÄRGMISTE KODUMAA TEKSTIILVABRIKUTE
MÜÜGIKESKKOHT JA PEALADU:

Nõudke kodumaa kaupu!

Balti Puuvilla Ketramise ja Kudumise Vabriku A.-S.
Kreenholmi Puuvillasaaduste Manufaktuuri O.-Ü.
Sindi Tekstiilvabrikute Üh., end. Vöhrmann & Poeg
Eesti Niidivabriku Ühisus

Nõudke kodumaa kaupu!